

UNIVERZITET U SARAJEVU  
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU  
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**ULOGA ODGAJATELJA U  
PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA**

MAGISTARSKI RAD

Kandidatkinja: Naida Zahiragić

Mentorica: Prof. dr. Snježana Šušnjara

Sarajevo, juni 2019.godine

UNIVERZITET U SARAJEVU  
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU  
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**ULOGA ODGAJATELJA U  
PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA**

MAGISTARSKI RAD

Kandidatkinja: Naida Zahiragić

Mentorica: Prof. dr. Snježana Šušnjara

Sarajevo, juni 2019.godine

# SADRŽAJ

UVOD.....	1
TEORIJSKI DIO RADA .....	3
Definiranje ključnih pojmova .....	3
PREDŠKOLSKE USTANOVE .....	4
Pristupi u organizaciji predškolskog institucionalnog odgoja .....	4
Makro i mikro organizacija predškolske ustanove .....	7
Vremenska organizacija rada.....	8
Ličnost odgajatelja .....	9
Uloge odgojitelja u simboličkoj igri djece rane dobi .....	11
Uloga odgojitelja u interaktivnoj aktivnosti djece .....	13
Stilovi odgajatelja .....	16
Autoritarno ponašanje odgajatelja .....	16
Demokratsko ponašanje odgajatelja.....	17
Ravnodušno ponašanje odgajatelja .....	18
Uloge odgajatelja.....	19
Odgojna uloga odgajatelja .....	19
Obrazovna uloga odgajatelja .....	21
Partnerska uloga odgajatelja .....	24
METODOLOGIJA RADA .....	26
Predmet istraživanja .....	26
Cilj istraživanja .....	26
Zadaci: .....	26
Hipoteze istraživanja .....	27
Metode istraživanja .....	27
Tehnike istraživanja .....	28
Instrumenti istraživanja .....	29
REZULTATA ISTRAŽIVANJA .....	30
ODGOJNA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI .....	31
OBRAZOVNA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI .....	35
PARTNERSKA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI .....	39
ZAKLJUČAK .....	46
LITERATURA.....	48
PRILOZI .....	50

## UVOD

Zrelu ličnost obilježavaju brojna ljudska svojstva koja dolaze do izražaja u različitim odnosima kao što su: odnos prema sebi i vladanje sobom, odnos prema drugim ljudima, spolni, bračni i obiteljski odnosi, odnos prema zajednici, odnos prema drugim narodima, odnos prema radu, odnos prema materijalnim i kulturalnim stvarima (Vukasović, 1990).

Ljudska svojstva se mogu ogledati kroz pozitivne i poželjne, ali i negativne i društveno nepoželjne osobine ljudi. Zrela ličnost se odlikuje pozitivnim i društveno poželjnim ljudskim svojstvima na svim relacijama. Ako kažemo da su pozitivne i poželjne osobine odlike zrele ličnosti onda kompetentan odgajatelj treba biti u potpunosti zrela ličnost. Kao što nam je od ranije poznato jedan od prvih načina učenja kod djece, jeste učenje po modelu. Odgajatelj svojim odgajanicima treba biti model kojeg će oni kopirati i od koga će učiti. Ukoliko odgajatelj nema usklađeno ponašanje s onim što djeci usmeno prezentira gubi povjerenje kod djece i ne drži se jednog od pedagoških načela, načelo dosljednosti. Ne može se relevantno i sa sigurnošću tvrditi koje načelo je najvažnije, ali dosljednost u uspješno odgojno-obrazovnom procesu je ključna komponentna. Moramo znati da nismo kompetentni niti smijemo djetetu određivati koji su to modeli koje treba oponašati, već kroz razgovore sa njim raspravljati o postupcima i ponašanjima određene osobe. Iz toga slijedi da dobar odgajatelj treba posjedovati određene vještine i znanja kako i na koji način privući dijete da prepozna pozitivne strane lijepog i društveno poželjnog ponašanja. Zato odgajanje gubi svoj smisao ako ne teži izgrađivanju ličnosti odgajnika u svim njenim vrijednosnim doživljajima. Krajnja svrha odgoja je da biološki dana individua preraste u društveno i pedagoški zadanu ličnost.

Ovaj rad svoju pažnju i posvećenost daje upravo ulozi odgajatelja u procesu izgradnje jedne individue. Odgajatelj je poslije roditelja prva karika odgojno-obrazovnog lanca. Predškolski period je krucijalno važan za svako dijete. Razvoj mozga u tom periodu je u najsnažnijoj fazi. Dijete najbrže usvaja i sinapsama gradi veze u mozgu. Kroz literaturu se navode mnoge uloge odgajatelja, ali se uvijek prožimaju tri (odgojna, obrazovna i partnerska) koje su u ovom radu i istražene. Odgoj je riječ koju koristimo svakodnevno i u mnogim kontekstima bez da ponekad promišljamo o njenoj životnoj važnosti. Odgoj je svjesno djelovanje na mlado biće u nastojanju da stekne osobine, navike prikladne u društvu (Eret, 20011).

Obrazovanje i odgoj su pojmovi koji se prožimaju jedan kroz drugi, jer ne može se odgajati bez da se uči, niti se može podučavati bez da to ima odgojnu dobit. Odgojno-obrazovni proces ovisi o vezi između predškolske ustanove i roditelja. Partnerstvo između roditelja i odgajatelja mora biti na najvišem nivou. Njihova usklađenost je krucijalna za kvalitetan odgojno-obrazovni proces.

Ukoliko partnerska veza nije dobra, te stavovi i pravac usmjeravanja djeteta nisu isti, dijete se nalazi u međuprostoru u kojem trpi i stagnira.

Prepoznajući ovu problematiku kao jako važnom i naučno zanimljivom za istražiti u praksi, ovaj rad će predočiti ulogu odgajatelja u jednoj predškolskoj ustanovi.

# TEORIJSKI DIO RADA

## Definiranje ključnih pojmova

**Ličnost ili osobnost** je organizirana cjelina, određena struktura bioloških, psiholoških i socijalnih svojstava, osobina i ponašanja, čime se izražava osobitost i vlastitost pojedinca koja ga tom svojom naročitošću, jedinstvenošću i neponovljivošću izdvaja, odlikuje i razlikuje od svih drugih članova društvene zajednice (Vukasović, 1990).

**Odgajanik** je osoba na kojoj se odvija proces odgajanja i obrazovanja (Anić, 2006).

**Odgajatelj** je osoba koja na bilo koji način djeluje kao odgajatelj, sudjeluje u nečijem odgoju, ona mora osjećati potrebu za tim što radi. Odgoj je izraz odgajateljeve potrebe da djeluje odgojno, tj. da stvaralački nekome posreduje kulturu, da je prenosi, ali i da je obogaćuje (Polić, 1993).

**Međuljudski odnos** je onaj mikroelement odgojnog zbivanja o kojem ovisi uspješnost odgojnog djelovanja. Ako to prihvatimo kao aksiom, tada ćemo međuljudski odnos koji se uspostavlja između odgajatelja i odgajanika prihvatiti kao temelj na kojem se gradi odgojno djelovanje (Bratanić, 1993).

**Predškolski odgoj i obrazovanje** obuhvata njegu, odgoj i obrazovanje djece u dobi od 6 mjeseci do polaska u školu i na specifičan način doprinosi ostvarivanju jedinstvenog cilja odgoja i obrazovanja: optimalan razvoj ličnosti, njeno osposobljavanje za kreativan odnos prema stvarnosti i slobodno ispoljavanje individualnosti (Mlinarević, 2017).

**Predškolska ustanova** - mjesta na kojima će rasti i razvijati se, promatrati, istraživati i stupati u interakciju s prirodom u slobodnom harmoničnom odnosu sa sobom i drugima, s prirodom i Univerzumom (Morina, 2017).

## **Predškolske ustanove - Pristupi u organizaciji predškolskog institucionalnog odgoja**

Različita naučna istraživanja su pokazala da je rani razvoj djeteta izuzetno značajan za njegov kasniji život. Osim toga ističe se važnost naslijeđa, socijalnih veza i kulturnih resursa što obuhvata odgoj i obrazovanje. Doprinos ispitivanju dječijeg razvoja dali su: Sigmund Freud, William Stern, Alfred Binet, Jean Piaget, Theodora Simon, Edouard Claparede. Izuzetno značajan doprinos je dao J. Piaget i to u proučavanju inteligencije, govora i moralnih navika i E. Claparede koji je dokazivao specifičnost i samosvjesnost ličnosti djeteta kako bi odbacio tezu o djetetu kao *čovjeku u malom*. Vrlo veliki doprinos dao je samoj teoriji igre, a odgoj je zasnivao na doživljaju. (Stevanović, 2001).

Tokom različitih historijskih perioda, na funkciju predškolskih ustanova se različito gledalo. Nekada su predškolske ustanove predstavljale utočišta za odbačenu, napuštenu ili pronađenu djecu, a razvile su se u predškolske ustanove s potpuno drugačijim pogledima na svoju funkciju i to su ustanove koje slijede i podstiču intelektualni i socio-emocionalni razvoj djeteta u skladu s njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima, a sve s ciljem izgradnje harmonične, slobodne i autonomne ličnosti (Stevanović, 2001).

Predškolske ustanove su imale zaštitno-socijalnu ulogu i nazivane su sirotišta, utočišta te domovi za nezbrinutu djecu, kolijevke i sl. Odgojni rad se svodio na razvoj moralnih čuvstava, učenje molitvi i pravilan odnos prema skrbnicima i drugima sa kojima su djeca komunicirala. Djeci su se nastojali nadomjestiti nedostaci iz porodičnog doma (povoljan prostor, higijenski i zdravstveni uslovi za razvoj). U početku nisu postojali propisani sadržaji (programi) rada, ni struktura kadra koji može sa djecom raditi. Djeca su imala njegu, pravilnu ishranu, odmor i spavanje, preventivnu zaštitu, socijalnu zaštitu, korektivni rad u slučaju smetnje u razvoju, sve ono čime bi se mogao kompenzirati nepovoljan utjecaj porodice. Danas te ustanove djeci omogućavaju normalan psiho-fizički rast i podstiču njegov fizički, intelektualni, moralni, estetski, radni i stvaralački razvoj (Omerović i sur., 2009).

Dijete se može razvijati sigurno, te postoje različite mogućnosti za aktivan stvaralački život čime ono postaje subjekt svoga razvoja. Pomoću raznovrsnih aktivnosti sprovodi se zajednički život djece, roditelja, odgajateljica i odgajatelja, što predškolsku ustanovu čini zajednicom odgajatelja, djece i njihovih roditelja.

Tokom rada predškolske ustanove se suočavaju s mnoštvom problema kao što su:

- neadekvatni objekti i prostori za boravak djece,
- visoki zahtjevi roditeljima u participiranju troškova,
- slabo nagrađivanje odgajatelja,
- neadekvatan društveni tretman,
- nedostatak ustanova u ruralnim područjima,
- nedovoljni kapaciteti i sl. (Omerović i sur., 2009).

Briga o djeci predškolske dobi u interesu je razvoja društva u cjelini. Budućnost bilo kojeg društva zavisi od mladih i njihove kvalitetne pripreme za život. Tako da nemaran odnos prema socijalnoj, zdravstvenoj zaštiti i odgoju djece uopšte, a posebno djece iz ugroženih sredina može dovesti u pitanje i stvaranje pretpostavke za reprodukciju društva.

Zbog ovih razloga je nužno širiti mrežu predškolskih ustanova i obuhvatiti svu djecu predškolske dobi organiziranim izvanporodičnim, institucionalnim predškolskim odgojem. Imajući u vidu brojne probleme današnjih porodica (pad kvalitete života, nedostatak vremena za komunikaciju, minimiziranu ulogu porodice i dr.) odgojna uloga predškolskih institucija postaje nezamjenjiva. Ovom vrstom odgoja, društvo može stvoriti jednake preduslove za razvoj svakog djeteta i omogućiti djeci zdrav život, fizičko i mentalno zdravlje u povoljnim zdravstvenim, higijenskim i rekreativno–zabavnim aktivnostima. Ovako se stvaraju uslovi za razvoj, jer je predškolski odgoj ne samo u interesu djeteta već i društva u cjelini. Djeci se pridaje veliki značaj što potvrđuje i činjenica da je dvadeseto stoljeće bilo proglašeno stoljećem djeteta. Kreće se od interesa djeteta i potrebe za nesmetan bio-socijalnim i fizičko-mentalnim razvojem. Djetetu se mora osigurati normalan fizički, duhovni, mentalni, moralni i socijalni razvoj. Obrazovanjem se djetetu treba pomoći da razvije ličnost, talente, svoje psihofizičke sposobnosti i da mu se omogući pravo na odmor i rekreaciju, igru i učešće u kulturnom životu u slobodnom vremenu.

Savremena pedagogija predškolskog odgoja, uvažavajući savremene spoznaje o dječijem razvoju i značaj poticajnih mjera u zadovoljavanju osnovnih potreba prihvatila je teoriju o predškolskoj ustanovi kao odgojno-obrazovnoj instituciji. Njen zadatak je normirati i utvrditi



opće zakonitosti odgoja i obrazovanja predškolske djece kako bi se ona aktivno i stvaralački razvijala i postala aktivan činilac razvoja. (Omerović i sur., 2009).

Predškolski odgoj je dopuna a nikako zamjena porodičnom odgoju. Poznato je da je porodični odgoj prvi odgoj koji društvo pruža djetetu i da je uloga porodice u odgoju djeteta nezamjenjiva. Odgoj roditeljskom domu i predškolskoj ustanovi bi se trebali dopunjavati, usmjereni na dijete, njegove interese i zadovoljenje njegovih potreba (bioloških, fizičkih, kognitivnih, socijalnih, stvaralačkih). Na djecu djeluju i brojni drugi faktori poput vršnjaka, braća i sestre, mas-mediji i slično. U porodici se postavljaju temelji socijalizacije djeteta koja se poslije nadograđuje u predškolskoj ustanovi (Stevanović, 2001).

Kurikulumi u predškolskoj ustanovi trebaju da biti fleksibilni, otvoreni, orijentacijski, zasnovani na manjim vremenskim dijelovima, s orijentacijom na kontinuirani i duži vremenski ranog djeteta u pogledu poticanja svih njegovih sposobnostima svakom razvojnom stepenu. Odgajatelji treba da poklone pažnju i educiranju roditelja za odgoj djeteta. Predškolska ustanova i porodica treba da djeluju skupa u odgoju djeteta, da se nadopunjuju a nikako da ona bude zamjena za odgoj u roditeljskom domu. Humanistički pristup predškolskom odgoju u uvjetima institucionalnog djelovanja polazi od djeteta, naravi njegovog razvoja i učenja i potreba za zadovoljavanjem stvaralačkih poriva i pripremanja za cjeloživotno učenje. Na toj osnovi se gradi kurikulum i odgojno-obrazovne strategije koje u edukativne procese uključuju i roditeljsku zajednicu (Stevanović, 2001).

Odgojni sadržaji nisu unaprijed propisani i oni treba da se otkrivaju i razvijaju u skladu sa potrebama djeteta. Težište je na postupcima i metodama rada, a cilj je razvoj samostalnosti i autonomije djece kako bi se udovoljilo njihovim potrebama za istraživanjem, stvaranjem i spoznavanjem. Interesi koji se otkriju, razvijaju se i proširuju novim sadržajima. Odgojno-obrazovni rad treba da bude usmjeren na dijete, a ne na sadržaje i područja kao do sada. Bitan je razvojni stepen i potrebe svakog djeteta. Odgoj se individualizira, diferencira i akcelerira u skladu sa dječijim interesima, akcijama i potrebama. Humanističkim pristupom predškolskom odgoju osigurava se razvoj dječije autonomije kao sposobnosti da je samostalno i slobodno odlučivanje u granicama svojih mogućnosti i kompetencija. Dijete se pita, uvažavaju li se njegovi prijedlozi i mišljenja. Ono je aktivni subjekt ne samo u vrtiću nego i u obiteljskoj zajednici. Zato je važno pratiti dječiji razvoj, njegove svakodnevne potrebe i imati puno povjerenje u psihofizičke mogućnosti djeteta (Stevanović, 2001).

Odlučujući faktori dječijeg razvoja su socijalna sredina i kvaliteta odgoja. Dječiji vrtić je mjesto življenja, igre i učenja djece i odraslih. Treba biti otvoren i odgovoriti na potrebe djece

roditelja, kulturne i društvene sredine u kojoj djeluje. Kvaliteta življenja djece u dječijem vrtiću bitna je za njihov razvoj, odgoj i obrazovanje. Organizacija dječijeg vrtića i to prostorna, vremenska i pedagoška na makro i mikro planu reflektira se na odgojni proces, na razvoj djeteta. Zato se cjelokupna organizacija dječijeg vrtića treba uskladiti s potrebama djece. Pri tome se treba pridržavati određenih spoznaja, o mogućnostima i granicama utjecaja institucionalnog odgoja na razvoj djeteta (Miljak, 1996).

Sadržaji predškolskog odgoja trebaju da se interpretiraju stvaralački i kreativno. Svi sadržaji polaze od samog cilja odgoja i mogućnosti ostvarenja sa djecom predškolske dobi, i u porodici i u predškolskoj ustanovi. Sadržaji treba da budu iz oblasti koje doprinose fizičkom razvoju i zdravlju djeteta, spoznajni sadržaji koji doprinose razvoju intelektualnih funkcija, moralni, estetski i iz oblasti radnog odgoja. Sve ove sadržaje treba promatrati kao koherentnu cjelinu, te im na taj način pristupiti tokom planiranja, organizacije i realizacije (Miljak, 1996).

## **Makro i mikro organizacija predškolske ustanove**

Makro organizacija predškolske ustanove za osnovu ima institucionalni kontekst, karakteristike djeteta, specifičnosti kulture i tradicije mjesta u kome se nalazi te savremenih znanstvenih spoznaja iz određenih relevantnih naučnih oblasti. Makro organizacija podrazumijeva vanjsku organizaciju (jaslice, vrtić, paralelne i alternativne predškolske ustanove), podjelu na odgojne grupe djece, kadrovsku strukturu (odgajatelji, tehnička služba, pedagoško-psihološka služba) i organizaciju samog odgojno obrazovnog rada u ustanovi (Omerović i sur., 2009).

Mikro organizacija se odnosi na organizaciju procesa odgoja u odgojnim grupama i njeno funkcioniranje. To je rad svakog pojedinačnog odgajatelja u odgojnoj grupi. Predškolska ustanova može u svom sastavu imati jaslice i vrtiće, ili samo jednu ili drugu od ovih ustanova. Predškolska ustanova je prva stepenica u odgojno - obrazovnom sistemu. Odgojni rad je usmjeren na dijete, imajući na umu okolinu, kulturu, jezik i tradiciju u kojoj djeluje predškolska ustanova. Ona kreira temelje i mogućnosti za normalan razvoj djeteta, za socijalizaciju, razvoj stvaralačkih potencijala, zdrav i radostan život i priprema djecu za budući život u porodici, poslu i društvu. Predškolska ustanova je danas važan kulturni činilac u sredini u kojoj se nalazi. Programski sadržaji su usklađeni sa svjetskim trendovima. Predškolska ustanova osigurava socijalnu zaštitu djece, zaštitu života i odgoj i obrazovanje svakog djeteta u skladu sa njegovim mogućnostima i potrebama (Omerović i sur., 2009).

## Vremenska organizacija rada

Dječji vrtići mogu svoj rad organizirati poludnevno, cjelodnevno i sezonski, a realiziraju i poseban program za djecu prije polaska u školu. Radna godina počinje obično kad počinje i školska godina, u septembru, a završava se u junu, iako postoje odstupanja zavisno od klimatskih uslova. Sam izbor i realizacija programa u predškolskoj ustanovi imaju pedagoški, porodični i društveni značaj.

Djeca su u predškolskoj ustanovi podijeljena u odgojne grupe po dobi (starosti) djeteta:

- mlađa odgojna grupa: 3-4 godine,
- srednja odgojna grupa: 4-5 godina i
- starija odgojna grupa: 5-6 godina
- a često postoje mješovite grupe sastavljene od djece različite dobi (Omerović i sur., 2009).

Iako svaka grupa ima svoje prostorije, igračke i druge materijale, u novije vrijeme se sve više koriste zajedničke prostorije i prostorije s otvorenim vratima radi sticanja zajedničkog iskustva, učenja na primjerima starije djece, korekcije određenih radnji, druženja i socijalizacije.

## Aspekti

Aspekti makro organizacije predškolske ustanove su: intencionalni aspekt, personalni aspekt, medijski aspekt, metodički aspekt, organizacijski aspekt i brojni drugi koji su regulirani zakonskim propisima, naučnim i stručnim koncepcijama (Omerović i sur., 2009).

**Intencionalni aspekt** podrazumijeva namjernu odgojno-obrazovnu aktivnost djece predškolske dobi i plansko vođenje u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi.

**Personalni aspekt** naglašava važnost komunikacije odgajatelja sa djecom i roditeljima te sa stručnim službama.

**Medijski aspekt** podrazumijeva rad sa prirodnim materijalom.

**Metodički aspekt** naglašava važnost integriranog metodičkog rada.

**Organizacijski aspekt** se odnosi na uređenost predškolske ustanove prema najsvremenijim pedagoškim, psihološkim, medicinskim, ekološkim standardima

Na osnovu te opće organizacije vrši se organizacija po odgojnim grupama u čije su kreiranje uključeni odgajatelji, djeca i roditelji.

**Vremenski aspekt** je fleksibilan, i to najviše kad su u pitanju realizacija sadržaja i odgojne grupe. Sve se podređuje interesima i željama djece. Nakon što se napravi godišnji program, svaki odgajatelj pravi tromjesečni program za svoju grupu gdje posebnu pažnju posvećuje djeci s posebnim potrebama. Njima je potrebno osiguravaju posebne odgojne i terapijske tretmane (logopedski tretman, korektivna gimnastika i dr.) (Omerović i sur., 2009).

## **Ličnost odgajatelja**

Postoje odgajatelji koji djeci ostave tragove u pamćenju. Što čini te osobe posebnima i koje kompetencije posjeduju, pitanja su koja zaokupljaju stručnjake koji se bave odgojem djece. Wilson (2011) navodi neke od važnih karakteristika ličnosti koje bi predan odgajatelj trebao posjedovati:

1. **Fizičko zdravlje** – dobro zdravstveno stanje nužan je preduvjet dobrog obavljanja posla koji zahtjeva visoku razinu energije.
2. **Psihičko zdravlje** – kroz svakodnevni kontakt s djecom, odgajatelj/učitelj je osoba koja treba biti emocionalno dostupna, sposobna za fizičku bliskost, empatiju i razumijevanje. Rad s djecom često je emocionalno iscrpljujući i zahtijeva osobu koja može emocionalno više davati nego primati. Biti odgajatelj/učitelj znači moći se adekvatno nositi s mnogim emocionalnim zahtjevima koje djeca imaju.
3. **Positivna slika o sebi** – kompetentan odgajatelj/učitelj osjeća se dobro u svojoj koži, siguran je u sebe i svoje znanje, često se za njega može reći kako mu djeca sama prilaze.
4. **Fleksibilnost** – promjene dnevne rutine ne uzrujavaju ga već pred njega postavljaju nove izazove. Promjene plana i aktivnosti vesele ga.
5. **Strpljivost** – što je dijete mlađe, ova je karakteristika važnija. Mala djeca od odrasle osobe traže više pažnje i nadzora što često odgajatelja/učitelja dovodi do iskušavanja granica strpljenja.
6. **Positivan** – odgajatelj/učitelj treba svojim ponašanjem djetetu biti pozitivan model. On je svjestan da je pod stalnom prismotrom dječjih očiju koja o svijetu uvelike uče oponašajući ga. Kompetentan odgajatelj/učitelj vrlo je svjestan važnosti svojeg pozitivnog stava i ponašanja.
7. **Otvorenost** – kompetentan odgajatelj/učitelj otvoren je za nove spoznaje, spreman je učiti i usavršavati se.

Wilson (2011) također ističe da kompetentan odgajatelj nadasve uživa u svom poslu. On je osoba koja zadovoljstvo crpi iz zadovoljstva djece o kojoj brine i kroz njegov rad se ogleda zadovoljstvo pozivom i posvećenost zanimanju bez obzira na objektivne okolnosti.

Ono što nikako ne smijemo zaboraviti kada govorimo o ličnosti nastavnika jesu dvije vrlo važne osobine koje mora posjedovati svaki odgajatelj, a to su: strpljenje i poštovanje. Strpljenjem treba da se naoruža svaki odgajatelj, a posebno onaj koji želi druge ljudi podučavati lijepom i društveno prihvatljivom ponašanju. Poštovanje ili uvažavanje je pozitivna odlika ponašanja prema osobama ili pojavama kao što su nacija ili vjera. Poštovanje može biti specifičan osjećaj s obzirom na nečije kvalitete ili ugled. To može biti i ponašanje u skladu s određenom etikom poštovanja (Vukasović, 1990).

Kada dođe do susreta odgajatelja i odgajanika, odgajnik već tad ima one biološki stečene komponente svoje ličnosti. Jako je bitno da odgajatelj prilikom slušanja djeteta pokazuje poštovanje prema njegovim stavovima iako možda nisu isti kao njegovi. On mora privući dječija srca svojom naklonošću, drugarskim odnosom i ljubavlju prema djetetu (Vukasović, 1990).

Odgajatelj također treba uzeti u obzir okolinske faktore koji utiču na izgradnju pojedinca, odnosno odgajanika. Ličnost nije nešto što je unaprijed dato i predodređeno, već se gradi vremenom. Roditelji, društvo i sredina življenja na razvoj ličnosti moraju imati poželjan ili nepoželjan učinak, bio on svjestan ili ne. Pedagoška funkcija odgajatelja kao ličnosti je da potpomaže izgrađivanje odgajnikove ličnosti. Ta funkcija pretpostavlja i traži sposobnost odgajatelja da se uživi u psihi odgajanika, da procjeni njegove mogućnosti razvitka, da ga promatra unaprijed, da ga vidi onakvim kakav treba da postane i da usmjerava u tom pravcu. Odgajatelj kao subjekat nastoji da potiče odgajanika u njegovim pozitivnim nastojanjima, u razvijanju njegove ličnosti. Zato se taj odnos zasniva na poštovanju i uvažavanju osobnih stavova. Nastavnikova ličnost je ključna prema uspjehu ili neuspjehu u odgojno-obrazovnom radu. Zato se toj ličnosti postavljaju određeni zahtjevi kao prijeko potrebni preduvjeti za uspješan odgojni rad (Ajanović i Stevanović, 1998).

## **Uloge odgojitelja u simboličkoj igri djece rane dobi**

U relevantnoj pedagoškoj i psihološkoj literaturi period oko druge godine života smatra se početkom pojave simboličke igre kod djeteta rane predškolske dobi. Kako dijete raste, razvija se i uči, sama igra postaje sve kompleksnija. Igrajući se, dijete na maštovit način transformira objekte (jedan objekt postaje zamjena za realni objekt), preuzima različite uloge, daje svoj glas raznim likovima u obliku igračaka (lutke, plišane životinje itd.), planira prostor u kojemu će se igra odvijati, razvija scenarije i usklađuje se sa suigračima. Simbolička igra se, prema tome, najčešće određuje kao aktivnost u kojoj dijete koristi zamjenske objekte, akcije ili ideje aktivnosti koju je samo odabralo, i za koju je visoko motivirano da u njoj sudjeluje. Odgojitelji ustanove, s druge strane, navode kako je promatranje dječjih aktivnosti i igara u funkciji uočavanja eventualnih dječjih neprimjerenih ponašanja, odnosno da su koncentrirani na načine na koje se djeca ophode i komuniciraju, tj. njihovu međusobnu interakciju, načine na koji koriste igračke i materijale, te na konstruktivno rješavanje dječjih sukoba. Razmatrajući povezanost simboličke igre s kognitivnim razvojem Duran (2001) fokusira svoj interes na dva aspekta: razvoj simboličke funkcije i razvoj metakognicije (svijest o vlastitom kognitivnom funkcioniranju). Usredotočujući se na strukturiranje simboličke reprezentacije Duran iznosi rezultate koji ukazuju da su za realizaciju tog strukturiranja potrebne određene kognitivne pretpostavke odnosno kognitivni zahtjevi koji leže iza shvaćanja uvjetnosti znaka, distanciranja simboličkog sredstva i označenog (Duran, 2011).

Promjena strukture simboličke igre je vezana pretežno za kognitivni razvoj, a promjena sadržaja za proširivanje dječjeg socijalnog iskustva (Prce, 2018).

Pedagogija Marie Montessori temelji se na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, njegove samostalnosti i na poštivanju djetetove osobnosti. U središtu Montessori pedagogije je dijete. Ona gleda dijete u njegovoj cijelosti i tako ga i poštuje. Smatra da je dijete tjelesno – duhovno biće koje ima svoju individualnost. Temeljno načelo Montessori pedagogije je pomoći djetetu da se razvije u neovisnog, neovisnog i slobodnog čovjeka. Temelj i cilj Montessori pedagogije je priznavanje ljudskog dostojanstva već u djetetu. Za Mariu Montessori čovjek koji živi slobodno i odgovorno predstavlja dostojanstvo. Ona smatra da se razvoj djeteta odvija kroz nekoliko stupnjeva koji se nadovezuju jedan na drugi u šestogodišnjim razdobljima. U Montessori pedagogiji kod razvoja djeteta prisutni su tzv. „osjetilni stupnjevi“ koji za nju predstavljaju doba osobne spremnosti za učenje. Mogućnost slobodnog izbora djetetu pruža šansu da se odluči prema svojoj osjetljivosti i interesima. Odgajatelj ne zna što je za dijete pravilno i dobro. Dijete samo mora odlučiti prema svojim potrebama i u skladu sa svojim razvojem. Sve se

to treba odvijati u društvenim kontaktima, pripremljenoj okolini koja je prilagođena djetetovim potrebama. Odrasli imaju ulogu prenositelja koji ne smije povrijediti inicijativu, slobodu i sposobnost djeteta. Dijete uči preuzeti odgovornost za sebe, ljude oko sebe i za stvari u svojoj okolini. Pedagogija Marie Montessori je rezultat dugogodišnjeg promatranja i prakse i ne podrazumijeva samo optimalan napredak djeteta nego i odgovor na mjesto pojedinca u društvu. Upute Montessori pedagogije slijede prirodni fiziološki i psihološki razvoj djeteta, s ciljem poticanja kretanja, osjećanja, spoznavanja i mišljenja. Odgojem se potiče umni, duševni i tjelesni razvoj djeteta vlastitim snagama. Najvažniji elementi Montessori pedagogije jesu prikladno pripremljena okolina s posebnim Montessori razvojnim didaktičkim priborom i poseban društveni okvir koji nudi sadržaj Montessori odgajatelj odnosno Montessori učitelj. Montessori načela primjenjiva su čak i prije rođenja pripremom roditelja za njihovu roditeljsku ulogu. Njega, odgoj i obrazovanje mogu slijediti Montessori načela od rođenja do odrasle dobi. Terapijski rad temeljen na Montessori načelima također je moguće provoditi od najranije dobi nadalje bez obzira na starost (Zmajlović, 2016).

Tražeći najpovoljnije uvjete za pojavu fenomena usmjeravanja pozornosti Maria Montessori je za tu svrhu razvila odgovarajući pribor, pripremila okolinu, odredila način ponašanja odgojitelja i tehniku indirektnog upletanja. Najvažnija načela su:

- Uvažavanje razdoblja posebne osjetljivosti – prvenstvena pedagoška zadaća je promatranje djeteta i ciljano poticanje nastupajuće osjetljivosti
- Ciljano izazivanje nastupajuće osjetljivosti ponudom primjerenih vježbi i pribora
- Odgojni utjecaj dijeli se na utjecaj pripremljene okoline i na tehniku indirektnog upletanja koju koristi odgojitelj
- Sloboda započinjanja, kretanja i izbora onoga što će raditi neophodne su pretpostavke za pojavu koncentracije kod djeteta – buđenje spontane aktivnosti djeteta i usmjeravanje pozornosti na rad povezani su sa slobodom koja je dopuštena (Philipps, 2003).

Usmjeravanje pozornosti odnosno koncentracije protiče u tri faze. To su faza pripreme, faza pravog rada i faza smirivanja i okončanja rada. Faza pripreme započinje posebnim uzbuđenjem koje je izazvano unutarnjom spremnošću prema razdoblju specifičnih djetetovih potreba. To je faza nemira i traženja, pripreme i usmjeravanja na rad koji će dovesti do koncentracije. Tijekom pripreme faze odgojitelj može, ili mora, uz poštivanje slobode započinjanja, kretanja i izbora

dati indirektnu pomoć. Tijekom pripreme faze dijete je često nemirno te hoda po prostoriji ali ne ometa druge. Važno je da odgojitelj ne shvati to kao nemir i ne zatraži od djeteta da se smiri jer je to njegov način pronalaženja onoga što ga najviše zanima, to je djetetova priprema za rad. Faza pravog rada započinje koncentracijom u koju se učitelj ili odgojitelj ne smije upletati. Javlja se sklonost ponavljanju vježbi sve do zasićenja, želje da se prevladaju teškoće i samostalno riješe problemi. Na kraju dolazi faza smirivanja i okončanja rada. Označena je kao faza misaonog prorađivanja stečenih dojmova koja se odvija u samom djetetu i stvara jasnoću i radost. Slijedi konkretno završavanje rada. Pritom odgojitelj pazi da učenici vrate pribor na mjesto (Philipps, 2003).

## **Uloga odgojitelja u interaktivnoj aktivnosti djece**

Djeca se svakodnevno susreću s brojnim izazovima i koriste mnoštvom različitih strategija rješavanja problema i onda kad odrasli to uopće ne uočavaju (Slunjski, 2008). Odgajatelji bi trebali biti svjesni da neka aktivnost djeteta može biti kvalitetna i za dijete imati smisla i onda kada oni u njoj ne sudjeluju. Što više, kako navodi Slunjski, trebali bi ulagati mnogo truda u to da aktivnost djeteta što bolje razumiju, kako bi ih mogli podržati. Slunjski navodi kako postoje mnoge aktivnosti djece u kojima sudjelovanje odgajatelja nije potrebno, što znači da treba napustiti predrasudu da potencijal za učenje djeteta sadržavaju samo one aktivnosti u kojima odgajatelj neposredno djeluje, planira i upravlja. Dijete je u vrlo ranoj dobi u stanju samo planirati i organizirati mnoge vlastite aktivnosti, i kako Slunjski kaže, preko njih razvijati svoje intelektualne, socijalne, emocionalne, kreativne i druge potencijale.

Nadalje, Slunjski navodi kako je važno znati da za razvoj aktivnosti djeteta u koju se uključi odgajatelj uveliko ovisi o tome koliko odgajatelj tu aktivnost razumije, štoviše, preduvjet svake kvalitetne intervencije odgojitelja u aktivnostima djece, njegovo je dobro razumijevanje te aktivnosti te njegovo razumijevanje same djece. Aktivnosti djece trebaju se promatrati s usmjerenošću na proces (što se i na koji način radilo s nekim materijalom), a ne na krajnji rezultat (što je na kraju „ispalo“ od materijala kojim su se u istraživanju koristili) (Slunjski, 2003). Tako je Montessori pribor poseban didaktički pribor koji je na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom razvila Maria Montessori. Originalni Montessori pribor dopunjava se u području vježbi praktičnog života, vježbi govora i kozmičkog odgoja pojedinoj kulturi primjerenim priborom koji se odabire na temelju istih kriterija koje je Maria Montessori postavila za svoj pribor u Montessori dječjim kućama. Postoji nekoliko kriterija za odabir pravog pribora za određene vježbe. Prvi kriterij na temelju kojeg je pribor za pojedinu vježbu odabran jest njegova



dostupnost djetetu. Dijete ne ovisi o odrasloj osobi ako želi uzeti pribor za neku vježbu i baviti se njime, ono ga samo može dohvatiti, uzeti ili nositi. Drugi kriterij je poticanje aktivne djetetove djelatnosti. Pribor potiče dijete da njime nešto aktivno radi, da koristi osjetila, misli i ruke. Treći kriterij je primjerenost potrebama i sposobnostima, u smislu poticanja razvoja. Vježbe prate razvojne potrebe, od jednostavnih prema težim, od konkretnih prema apstraktnijim. Pribor omogućuje djetetu da konkretnim hvatanjem shvati te vode dijete k vještinama i znanju. Četvrti kriterij je mogućnost uočavanja pogreške u radu. Maria Montessori je oblikovala pribor i vježbe tako da dijete može samo uočiti svoje pogreške i biti samostalno u ispravljanju svog rada. U svakom priboru sadržana je mogućnost uočavanja pogrešaka što je važno načelo Montessori pedagogije. Djetetu treba dati priliku da jasno samo uoči ako nešto nije u redu. Tijekom pokazivanja svake vježbe dijete će se usmjeriti na skladnost ispravno izvršene zadaće (Zmajlović, 2016).

Odgajatelji bi trebali nastojati otkriti probleme koji zanimaju djecu te ih poticati na razmišljanje, isprobavanje raznih mogućnosti i samostalno rješavanje tih problema, također trebaju podupirati spontano započete istraživačke aktivnosti djece jer su upravo one najbolji pokazatelj njihovih stvarnih interesa i razvojnih mogućnosti. Slunjski (2012) piše kako je odgojitelj najučinkovitiji kad svoje odgojno-obrazovne intervencije usmjerava prema "zoni sljedećeg razvoja" djeteta, što je prostor razlike između trenutnih djetetovih mogućnosti i onih na kojoj će dijete biti samostalnije.

Dobro poznavanje svakog djeteta u skupini, odnosno poznavanje njihovih individualnih i vrlo različitih razvojnih potreba važan je preduvjet za stvaranje uvjeta za njihov uspješan razvoj. Međutim, potrebno je poznavati i vlastite potrebe, jer nepoznavanje vlastitih potreba, kako Slunjski navodi, može onemogućiti kvalitetan odgojni utjecaj na dijete. Primjerice, odgojitelj može potencirati one aktivnosti za koje on osobno ima više afiniteta, uvjeren da to djeca vole i žele raditi, a zapravo on to voli raditi. Tek dok se razumiju stvarne potrebe djeteta, odgajatelj može podržavati kvalitetan razvoj i odgoj djeteta. Kvaliteta rada uvelike ovisi i od očekivanja koja on ima prema djeci, odnosno što misli o djeci s kojom radi. Ta se slika o djetetu odražava na sve što odgajatelj za dijete ili s djetetom radi, jer na određen način, oblikuje sve njegove odgojne postupke. Ono što se ponekad može dogoditi kao posljedica određene slike o djetetu je nešto što se naziva samoispunjavajućim proročanstvom (Slunjski, 2003). Međutim, ako smo uvjereni da je dijete, primjerice, lijeno, ponašamo se u skladu s tom etiketom. Stoga nas dijete počne doživljavati kao osobu koja voli zapovijedati i kritizirati. Naše će ponašanje kod djeteta izazvati otpor koji ćemo mi protumačiti kao novi dokaz njegove lijenosti, pa ćemo pojačati naše

zapovijedi i kritike. Tako dolazi do sukoba koji se hrani samim sobom, neke vrste suovisnosti. Ovo stanje traje sve dok obje strane ne budu posve uvjerenе da imaju pravo, pa im loše ponašanje druge osobe postane potrebno kako bi se uvijek iznova uvjerile da imaju pravo. Upravo je stoga sklonost osuđivanja tako negativna, tako velika prepreka zdravim odnosima. Zbog nje sve informacije tumačimo u skladu sa svojom prosudbom. A nesporazum koji je već postojao još je veći zbog emocionalne energije koja se ulaže u takve sukobe (Covey, 2006). A zapravo je snaga međusobnog odnosa jedina kontrola odraslog nad djetetom (Glasser, 2002).

Odgajatelj treba razumjeti i usklađivati se s prirodnim razvojem djeteta i u tom smislu kontinuirano preispitivati vlastita očekivanja od djeteta. Potrebno je u odgojnim skupinama, stvoriti zanimljivo, raznovrsnim poticajima, bogato i sigurno okruženje u kojem će svako dijete imati priliku zadovoljiti svoju znatiželju i prirodnu potrebu za istraživanjem, stalno ispitivati svoje mogućnosti i samo postavljati granice svojih sposobnosti. Pod „sigurnim okruženjem“ misli se na emocionalnu sigurnost, što podrazumijeva da dijete ne smije biti kažnjavano ili kritizirano. U tom smislu, treba promatrati djecu, podržavati njihovu znatiželju, poticati ih na samostalnost u suočavanju s problemima, a ne rješavati probleme umjesto njih, požurivati ih i nuditi gotova rješenja, te ih kritizirati kad u nekom nastojanju ne uspiju. O tome je govorila Montessori: „Ponekad se čini kao da dijete živi u nekom drugom svijetu, drugačijem od našeg. Stoga nije posao nas odraslih da poučavamo nego da pomažemo dječijem umu da izvrši svoj zadatak: da se razvije. Bilo bi divno kada bismo uspjeli – da svojom podrškom, inteligentnim odnosom prema djetetu i razumijevanjem njegovih vitalnih potreba produžimo period u kojem njegov um posjeduje moć upijanja“ (Montessori 2006: 59-60). Zbog svega navedenog možemo uvidjeti koliko je važno da djetetu bude podrška i oslonac. Ne trebamo raditi za njega, jer na takav način mu ne pomažemo, već ga sprječavamo da određene stvari učini sam i usporavamo njegov proces osamostaljivanja. Prema tome, naša podrška treba biti usmjerena ka putu osamostaljivanja i stvaranja uslova da dijete proba određene stvari sam.

Ni u jednom drugom uzrastu dijete nema toliku potrebu za inteligentnom pomoći, svaka prepreka na putu stvaralaštvu umanjit će njegove izgledе da dostigne savršenstvo. Mi dakle, nećemo više pružati pomoć djetetu zbog toga što ga smatramo malim i nejakim, nego zato što je obdareno ogromnim stvaralačkim energijama. Te energije, po svojoj prirodi, tako su krhke da iziskuju zaštitu punu ljubavi i mudrosti kako ne bi bile oslabljenje i oštećene (Montessori 2006: 59-60).

Sve je češći slučaj u praksi, prelazak na tzv. „novu koncepciju“ rada s djecom, u kojoj odgojitelj više nema dominantnu, autoritarnu ulogu u poticanju razvoja i aktivnosti djece, nego je stvaratelj uvjeta za interaktivne aktivnosti u kojima će dijete moći izgrađivati svoju autonomiju. Slunjski (2001) ističe kako je za ulogu odgojitelja važna implicitna pedagogija, koju čine stavovi, interesi, sposobnosti i znanje (psihološko obrazovanje) unutar odgojitelja. Implicitna pedagogija veoma je važna za razumijevanje i procjenjivanje spontanih, interaktivnih aktivnosti djece, kako takve aktivnosti ne bi dobile konotaciju „gubljenja vremena“. Isto tako, smatra kako odgojitelj, umjesto da prenosi djetetu gotove informacije, treba postupno i strpljivo pratiti dijete kroz njegove interaktivnosti, pribavljajući mu mogućnost stjecanja novih uvida i dolaska do novih otkrića. Upravo je riječ o pristupu u kojem odgojitelj ne dominira, nego uvažava i ohrabruje inicijativu djece te ih potiče na osmišljavanje i organiziranje vlastitih aktivnosti, navodi (Slunjski, 2015).

## **Stilovi odgajatelja**

Pri kvalifikaciji stila vodstva odgajatelja, polazi se od načina korištenja autoriteta. U tradicionalnoj nastavi uglavnom su dominantna dva stila vodstva: autoritarni i demokratski. Oni se nalaze između dviju krajnosti i svaki odgovara određenoj odgojnoj situaciji. Kao treći, zastupljen je ravnodušni stil vodstva, koji zbog pretjerane stihijnosti nije našao širu primjenu u savremenom načinu obrazovanja (Bratanić, 1993).

## **Autoritarno ponašanje odgajatelja**

Riječ autoritativan znači pokoravanje bez kritike ili otpora. Pod autoritativnim ponašanjem odgajatelja podrazumijevamo koncept u kojem odgajatelj traži od djece da ga obavijeste o svakom koraku kojeg namjeravaju učiniti ili da ništa ne smiju uraditi bez njega, dakle nemaju mogućnosti za samostalne akcije. Autoritativno ponašanje je ako odgajatelj zahtjeva apsolutnu poslušnost, jer voli da gospodari nad djecom. Autoritarno ponašanje u odgojnom procesu počiva na nepravilno formiranom autoritetu odgajatelja, jer se polazi od pretpostavke da je za uspješan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima potrebna pretjerana strogost i disciplina, kao poslušnost i pokornost. Naziva se i *restriktivno odgajanje*. Nametnuti autoritet u odgoju i sama djeca veoma brzo otkrivaju, pa je uglavnom njihovo ponašanje izraz bunta i protesta protiv takvog autoriteta roditelja i odgajatelja. Samo istinski i pravi autoritet dijete prihvata i u njega ne sumnja, jer omogućuje optimalan razvoj njegove ličnosti. (Bratanić, 1993)

## Demokratsko ponašanje odgajatelja

Odgajatelj koji u komuniciranju s djecom koristi demokratski način komuniciranja polazi od poznatog pedagoškog pravila da je put do dječijeg srca težak i dug, ali jedini put pravog uspjeha. Odgajanje po svojoj osnovnoj funkciji traži puno međusobno poštovanje i uvažavanje odgajatelja od strane odgajanika, ali i odgajanika od strane odgajatelja. Tako utemeljen međusobni i međuzavisni odnos daje osnova za pravo demokratsko i nedirektivno komuniciranje odgajatelja u odnosu na djecu. Odgajatelj koji se demokratski ponaša ne traži sljepu poslušnost, niti je ravnodušan, već s djecom saraduje, dogovara se, usmjerava, animira i aktivira. On prihvata sugestije i prijedloge učenika i odgojno-obrazovni proces usmjerava prema njihovim interesovanjima, sposobnostima, željama, mogućnostima, i djeluje na djecu kao autoritet u svojoj oblasti, ali i kao ličnost. (Bratanić, 1993). Djeca vole red da bi se osjećala sigurnim i zaštićenim. Ako nisu granice i pravila jasno postavljena djeca se gube i ne znaju da usmjeravaju svoje ponašanje na adekvatan način.

Prema Prekopu (1995) ako roditelji daju djetetu previse slobode, oni ne shvaćaju da time samo škode djetetu, jer se time ne razvija njegova slobodna volja. Da bi ono razvilo svoju slobodnu volju mora se osjećati sigurno i zaštićeno. Stoga nije čudo da se velik broj današnje djece, upravo zbog nedostatka takvog iskustva, ponaša agresivno prema roditeljima koje ne cijene, jer u takvom ponašanju pronalaze sigurnost.

Djeci su potrebni odrasli, uzori, izazovni zahtjevi kao i doživljaj mjere i postavljanje granica u sređenom svijetu u kojem se osjećaju zaštićeno (Meves, 1992).

Montessori je isticala da roditelji djeci trebaju biti pri ruci, ako im zatreba pomoć, ali nepotrebim pomaganjem ne bi smjeli ometati razvoj njihove samostalnosti i prirodni samorazvoj. Odrasli bi trebali znati prepoznati i pratiti proces kojim dijete samo sebe gradi. Jer, kako Montessori podvlači za tjelesno odrastanje djetetu je potrebna hrana, prostor i njega, ali za duhovni i umni razvoj djetetu trebaju odrasli ispunjeni ljubavlju. Primjerena okolina u kojoj prevladavaju red i mir je neophodna za razvoj djetetove ličnosti. (prema Philipps, 1999).

Prema Šušnjari (2017) važno je rano početi djecu navikavati da obavljaju raznovrsne djelatnosti kako bi razvili svoje sposobnosti. Treba ih učiti odricanju, jer dobivanjem svega olako i bez vlastitog truda vodi u sebičnost, a kasnije u moralno rasulo i zastranjivanje svake vrste. Zato danas imamo toliko mržnje i nasilja.

## **Ravnodušno ponašanje odgajatelja**

Ravnodušan odgajatelj je onaj odgajatelj koji je nezainteresovan za rad učenika, koji je pasivan posmatrač rada, koji dopušta da grupe i pojedinci imaju potpunu slobodu u odlučivanju – rade šta hoće. Ovakvo ponašanje odgajatelja dovodi do haosa u radu i ne daje pozitivne pedagoško-vaspitne rezultate. Čak ni djeca nemaju pozitivno mišljenje o ovakvim odgajateljima, bez obzira što mogu da rade šta hoće, jer takav odgajatelj nema u očima djece izgrađen autoritet ni kao stručnjak, ni kao ličnost (Bratanić, 1993.) Ako roditelji djetetu daju previše slobode, oni ne shvaćaju da time samo škode djetetu, jer se time ne razvija njegova slobodna volja. Da bi ono razvilo svoju slobodnu volju mora se osjećati sigurno i zaštićeno. Stoga nije čudo da se velik broj današnje djece, upravo zbog nedostataka takvog iskustva, ponaša agresivno prema roditeljima koje ne cijene, jer u takvom ponašanju pronalaze sigurnost (Prekop, 1995). Kako navodi Šušnjara (2017.) „Što je dijete manje povezano s roditeljima to će nesporazumi narastati. Za dijete je teško razumljiv afektivni dvostruki odnos u kojem se roditelji ne usuđuju gasno ireci 'da' ili 'ne'. Djeca su zbunjena jer dvoznačno 'i da i ne' je različito ovisno o situaciji. Djetetu je teško predvidjeti reakciju i stav roditelja, koji su stalno nedefinisani i neodređeni“ (Šušnjara, 2017:55). Montessori podvlači da za tjelesno odrastanje djetetu je potrebna hrana, prostor i njega, ali za duhovni i umni razvoj djetetu trebaju odrasli ispunjeni ljubavlju. Primjerena okolina u kojoj prevladavaju red i mir je neophodna za razvoj djetetove ličnosti (prema Philipss, 1999). Djeca vole red da bi se osjećala sigurno i zaštićeno.

## **Uloge odgajatelja**

Istraživajući ovu problematiku, te analizirajući sadržaj koji je dostupan u navedenoj literaturi uloge odgajatelja koje se prožimaju kroz tekst su: odgojna, obrazovna i partnerska. Pored ovih uloga spominju se i mnoge druge, ali se već pomenute uloge prožimaju kroz sve segmente odgojno-obrazovnog procesa. Shodno tome, te uloge odgajatelja su istražene u ovom radu.

## **Odgojna uloga odgajatelja**

Rani odgoj djece je najvažniji za izgradnju kvalitetne individue. Najranije godine dječijeg života čine kritično razdoblje za razvoj mozga i utemeljenje određenih odgojnih navika. U ovom radu i provedenom istraživanju nastojalo se odgojnu ulogu odgajatelja istražiti kroz procjenjivanje empatičnog ponašanja odgajatelja, ustvajanja kulturnih i higijenskih navika, te prevazilaženje na što bezbolniji način proces adaptacije (stvaranje osjećaja sigurnosti i pripadanja kod djeteta).

Kako navodi Vukasović (1990) osnove zdrave tjelesne konstitucije, temelji intelektualnog, emocionalnog i voljnog života, prva zanimanja i prve spoznaje, prve osobine moralnog lika i osnove budućeg karaktera, prve sposobnosti uočavanja, doživljavanja i ostvarivanja lijepog, prve radne navike i navike društvenog ponašanja – postavljaju se već u predškolsko doba. O odgojnim uvjetima u kojima se nalazi dijete do polaska u školu, u najvećoj mjeri ovisi čitav njegov daljnji napredak i razvitak. Propuste učinjene u tom razdoblju teško je pa i nemoguće kasnije nadoknaditi. Zato se često naglašava da je predškolski odgoj ne samo polazna nego i jedna od najvažnijih komponenti u razvitku čovjeka. U skladu s tim treba mu pokloniti punu pozornost. Smisao je predškolskog odgoja da brigom o djeci predškolske dobi i njihovim svestranom aktivnošću, a u skladu s temeljnim odgojnim ciljem, zadacima i zakonitostima psihofizičkog razvitka djece, osigura povoljne uvjete i omogućiti da ona radosno prožive djetinjstvo, da se osjećaju sigurna i sretna i da se maksimalno razvijaju njihove tjelesne i mentalne sposobnosti, spoznajne, emocionalne i voljne osobine, smisao za uredan, higijenski, skladan i prijateljski način života u zajednici. Roditeljski odgoj uveliko kod djeteta treba da razvija higijenske navike, ali taj proces se mora nastaviti usavršavati dolaskom djeteta u predškolsku ustanovu. Higijenski uvjeti života moraju suzbijati oboljenja i omogućavati optimalni razvitak i jačanje dječijeg organizma. Iskorištavanje prirodnih faktora – svježeg zraka, sunca i vode ima vrlo veliko značenje. Dijete bi stalno biti na svježem i čistom zraku, sunce i vodu treba koristiti u skladu s higijenskim

propisima. Bitna je čistoća djeteta i njegove okoline. Formiraju se najelementarnije a postupno i složenije higijenske potrebe. Dijete se u skladu sa svojim stupnjem razvitka navikava da ih i samostalno obavlja. Treba izbjegavati intenzivne podražaje koji bi mogli negativno djelovati na živčani sustav malog djeteta. Pravilan raspored života od samog početka navikava dijete na određeni red, pravilnost, vremenski raspored za osnovna fiziološka stanja – spavanje, bdijenje, hranjenje, kupanje, igru i dr., razumije se u skladu s dobi, odnosno međufazama ranog djetinjstva. Za takav razvitak prijeko su potrebni vanjski poticaji. I tu vrijedi postavka da se funkcije razvijaju funkcionirajući. Za razvitak osjetnih organa, psihičkih funkcija, emocionalnih stanja, različitih pokreta i radnji, glasovnih reakcija i govora – potrebni su povoljni uvjeti, a oni se osiguravaju svrsishodnim odgojnim nastojanjima.

Poznato je da je empatija sposobnost da život posmatramo iz perspektive nekog drugog, a sve u cilju razumevanja šta ta druga osoba osjeća. Mnoga psihološka istraživanja polazila su od toga da su ljudi u svojoj suštini egocentrični, ali činjenica da je čovek društveno biće, koje živi, radi i bori se za svoj opstanak u zajednici, mjenja pogled na mnoge stvari. Takvim životom u zajednici čovjek postaje sposoban da suosjeća. Empatija je definisana doslovno kao „uživljavanje“ u emocionalno stanje, mišljenje i ponašanje drugih ljudi. Međutim, empatija ne označava samo proces uživljavanja u osjećanja ljudi, već i drugih osjećajnih živih bića (Zlatić, 2018). Za potrebe ovog rada važno nam je da razumijemo pojam empatije i njen značaj kako bismo u nastavku istraživanja i interpretaciji rezultata mogli analizirati i zaključiti da li odgajatelj posjeduje jednu od kompetencija odgojne uloge.

Usvajanje kulturnih navika je iznimno važno kada govorimo o ovom odgojno-obrazovnom procesu. Predškolska ustanova je prvi dodir djeteta sa pravilima kulturnog ponašanja u jednoj ustanovi. Dijete u predškolskoj ustanovi, provodi sate, dane i godine, odrasta i stiče pogled i upoznaje kulturu svog ponašanja. Meves (1992) ističe da je djeci potreban podstrek i primjer odraslih kako bi se u okviru određenog reda mogle ostvariti njihove urođene sposobnosti. Djeca su u mnogom pogledu još uvijek mali divljaci.

Djetetova potreba za sigurnošću prvi put se javlja odmah po rođenju, kada beba plače i traži sigurnost u majčinom naručju, koju su do tog trenutka pružala plodna voda i majčin organizam. Kasnije se to očituje tijekom prvih mjeseci bebinog života kroz djetetov plač kada osjeti da roditelj nije blizu (Bonačić, 2015). Početna adaptacija je proces koji zna biti jako stresan za dijete i roditelje. Često je to prvo djetetovo odvajanje od roditelja. Odgajatelj je osoba koja kod djeteta

treba stvoriti osjećaj sigurnosti i pripadanja u što kraćem periodu kako bi se stres smanjio i što kraće trajao. Pored djeteta jako je bitno da odgajatelj izgradi povjerenje kod roditelja.

## **Obrazovna uloga odgajatelja**

Kada govorimo o profesionalnoj kompetenciji odgajatelja misli se na utjecaj odgajatelja na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih karakteristika. Opće je poznato da odgajatelj može poticati ili ograničavati razvoj djeteta svojom prikladnom ili neprikladnom praksom. Prema Aniću (2006), kompetencija je priznata stručnost, sposobnost kojom neko raspolaže.

Dakle, odgajatelj ako je profesionalan u svom poslu mora biti svjestan svoje odgovornosti pri donošenju bilo kakvih odluka, s naglaskom na veću stručnost dogodile su se i promjene unutar obrazovanja odgajatelja pa se navodi i kako se od „odgajatelja – posrednika znanja, traže odgajatelji – aktivni graditelji znanja u zajednici koja se razvija i uči.“ (Šagud, 2006).

Ono što je pitanje na koje treba odgovoriti jest što je potrebno kompetentnom, profesionalnom odgajatelju da bi postao aktivni graditelj znanja? Na to pitanje pruženo je jako puno odgovora autora iz područja pedagogije. Autorica Šagud (2006) navodi popis deset kvaliteta koje odgajatelj mora imati, prema tom popisu, odgajatelj je:

1. osoba koja kontinuirano uči i želi pronalaziti i provjeravati različite modele bez pretenzije da unaprijed ima odgovor na sva pitanja, želi istražiti ono što ne zna,
2. osoba s izraženom potrebom napredovanja u osobnom i profesionalnom smislu,
3. dobar promatrač i slušatelj djece,
4. poznavatelj sredine u kojoj radi sa svim socijalnim, kulturnim i ekonomskim različitostima,
5. poznavatelj zakonitosti djetetova rasta i razvoja uz prihvaćanje individualnih različitosti i kvaliteta,
6. poznavatelj procesa učenja predškolskog djeteta – različitih načina i intenziteta,
7. sklon postavljanju pitanja o motivima djece – zaključak ostavlja otvoren, ne žuri, istražuje, uzima u obzir mišljenje drugih, otvoren za riskantne ideje, za postavljanje pitanja, za istraživanja,
8. sposoban preuzeti rizik i ne opterećivati se unaprijed postavljenim planom,
9. spreman za kompromis, omogućuje improvizacije i kreativno izražavanje,



10. fleksibilan – sredinu organizira prema konkretnim potrebama i kontekst doživljava nepredvidljivim.

U ovom radu se obrazovna uloga odgajatelja ispituje kroz reprodukciju rada s djecom koristeći pjesmice koje dijete usvaja, reprodukciju priča ili bajki, likovno izražavanje, te razvoj grafomotorike.

Odgajatelj mora posjedovati određena znanja i kompetencije da bi znao prilagoditi određeni sadržaj svakom pojedinom uzrastu djeteta. Pjesmice kod djece potiču maštu, osjećaj za ritam, te proširivanje radne memorije u mozgu. Slušanje priča i prepričavanje dovodi do obogaćivanja dječijeg riječnika i razvoja kritičkog mišljenja. Likovnim izražavanjem djeca se lakše koncentriraju te razvijaju kreativnost, koordinaciju, motoriku, emocije, maštu, mišljenje, inteligenciju, stvaralaštvo, samopouzdanje, pažnju i vizualno pamćenje, govor, osjetila, opuštenost, sklonost prema vrijednostima, izgrađuju svoj ukus i sve to utječe na oblikovanje djetetove ličnosti. Grafomotorna aktivnost, odnosno motorička sposobnost izvođenja grafema (slova), sastoji se od više sposobnosti i počinje se razvijati još u ranom djetinjstvu (negdje oko 18 mjeseci starosti djeteta). Ona obuhvaća vizualnu percepciju, okulomotornu koordinaciju te glasovnu sintezu i analizu. Da bi dijete moglo u određenoj fazi svoga razvoja uspješno svladati pisanje mora proći kompletan motorički razvoj koji započinje razvojem grube motorike (sjedenjem, puzanjem, hodanjem, penjanjem, trčanjem...), a nastavlja se razvojem fine motorike koja se odnosi na fine pokrete ruku i šaka (hvatanje cijelom šakom, zatim kažiprstom i palcem). Preduvjet za uspjeh u grafomotornim aktivnostima je razvijena fina motorika ruku (Šain i Horvat, 2017). Grafomotoriku je jako važno razviti kod djece u periodu njihovog predškolskog obrazovanja. Ova vrsta obrazovanja je ključna u pripremi za školu. Dijete u školu treba doći s razvijenom finom motorikom, pravilnom držanju olovke, te razvijenom koordinacijom oko-ruka. Da bi sve ovo bilo ostvarivo, obrazovanje odgajatelja mora biti na zavidnom nivou a njegova stručnost praktično dokazana krom primjenu. Kako navodi Vukasović (1990) sadržaj odgojno – obrazovnog rada u predškolsko doba proizilazi iz dječije okoline. U njoj dijete živi, aktivno djeluje, upoznaje je i razvija svoje tjelesne i imentalne sposobnosti. Njegova glavna knjiga i glavno vrelo spoznavanja je priroda i život u njoj. Otuda dolaze poticaji za njegovo promatranje, percipiranje, uočavanje, razmišljanje, shvaćanje, usvajanje, djelovanje. Oni se dopunjuju i proširuju razgovorima, pričanjem, čitanjem, promatranjem slika. Tu nije moguće tačno odrediti i propisati sadržaje koji se obrađuju, ali prosvjetni organi izdaju određene smjernice u obliku programa odgojnog rada s predškolskom djecom. Smjernice ili programi odgojnog rada u

dječijim vrtićima rade se tako da obuhvaćaju sadržaje iz svih područja odgoja predškolske djece. U pravilu oni uključuju: tjelesni i zdravstveni odgoj, upoznavanje okoline (prirode i društva), razvijanje govorne sposobnosti, razvijanje matematičkih predodžbi i pojmova, razvijanje moralnih osobina, razvijanje estetskih svojstava, njegovanje sposobnosti likovnog izražavanja, njegovanje glazbenih sposobnosti, formiranje elementarnih radnih navika i razvitka radnih sposobnosti.

## **Partnerska uloga odgajatelja**

Jedna od bitnih odrednica pedagoški djelotvornog odgojno-obrazovnog procesa je razvijena suradnja s roditeljima. Ukratko, suradnja predstavlja zajedničko djelovanje i pregovaranje koje je usmjereno prema nalaženju rješenja, odnosno novog, zajedničkog polazišta. Suradnja ne postoji kada su glasovi povišeni, a ljudi uzbuđeni i ljuti. Ona također ne postoji kada se ljudi povuku, postanu pasivni ili se učestalo vraćaju na prijašnje probleme. Nasuprot tome, suradnja postoji kada je prisutno poštovanje koje se očituje u slušanju, želji za razumijevanjem, prihvaćanju promjena, drugačijih gledišta i novih aktivnosti (Galić, 2013).

U poimanju i zagovaranju partnerstva obitelji i predškolske ustanove nema mjesta različitim ciljevima i zadacima u odgoju. Partneri imaju ista zanimanja, iste ciljeve u procesu realizacije različitih odgojno-obrazovnih zadataka koji će ih približavati zajednički utvrđenim težnjama i vrijednostima. U ovom procesu ne bi trebalo otvarati prostor za međusobne optužbe ili generiranje krivice, baš kao ni pripisivanje zasluga samo jednoj strani. Međusobnim poštovanjem i partnerstvom obitelj i predškolska ustanova najbolje uvažavaju i brinu za potrebe djeteta.

Roditelji motivirani za partnerstvo s odgajateljem znaju kako podstaći dijete da bude marljivije i pažljivije prema svom radu i da se ne zadovoljava osrednjim uspjehom te kako mu razviti radne navike, zadovoljavati radoznalost, podržavati izražene potrebe za kreativnošću i razvijati osjećaj sigurnosti i povjerenja u vrtiću i obiteljskom okruženju.

Jednostavno rečeno, njihovi interesi se susreću na liniji interesa samog djeteta. Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta. Ono se bazira na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane i zbog toga je partnersko susretanje roditelja, obitelji i odgajatelja vrijednije i dragocjenije nego formalna suradnja (Hibert, 2017).

Kako navodi Galić (2013) najuobičajniji oblik suradnje s roditeljima su roditeljski sastanci, na kojima se raspravljaju pitanja od interesa za sve roditelje, a mogu se organizirati i radionice na različite teme. Roditelji ne bi trebali biti pasivni primatelji informacija tokom roditeljskih sastanaka, nego bi ih se trebalo potaknuti na aktivno sudjelovanje, razmjenu iskustava i dogovor o načinu uključivanja u život škole. Roditeljski bi sastanak trebao biti takav da potiče roditelje i na druge oblike suradnje, da uvide korist koju od toga imaju i da se u školi ugodno osjećaju. Iz tog razloga, informacijama o uspjehu i problemima djeteta kao pojedinca nije mjesto na roditeljskim sastancima.

O takvim, odnosno o osobnijim stvarima, raspravljati se može na individualnim razgovorima s roditeljima, što je također uobičajen oblik suradnje.

U ovom istraživačkom radu partnerska uloga je ispitivana kroz učestalost informativnih sastanaka, učestalost roditeljskih sastanaka, redovna davanja pedagoških smjernica za dalji rad s djecom uključivanje roditelja za donošenje tematskog materijala na mjesečnom nivou, planiranje radionica za roditelje. Suradnja obitelji i predškolske ustanove doprinosi aktiviranju i osposobljavanju roditelja za pedagošku djelatnost, omogućuje im uvid u ono što predškolska ustanova radi, koliko joj je i kako moguće pomoći. Predškolska ustanova omogućuje roditeljima uvid u rezultate, propuste i nastojanja te ih upoznaje s reformama koje se vrše, kako bi ih oni shvatili i prihvatili. Isto tako im ukazuje na nužnost rješavanja svih odgojnih problema sukladno ciljevima i zadacima procesa. Bez prisne, sadržajno bogate i planski usmjerene suradnje obitelji i ustanove ne može biti govora o punom uspjehu u odgoju mladih, svestrano obrazovanih, stvaralačkih i slobodnih osobnosti.

# METODOLOGIJA RADA

## **Predmet istraživanja**

Kao što je već navedeno u teorijskom dijelu uloga odgajatelja je od neizmjerne važnosti. Od kompetencije odgajatelja u velikoj mjeri ovisi kvaliteta ranog odgojno-obrazovnog procesa. Dijete tokom svog radnog dana vrlo često provede više sati sa odgajateljem, nego roditeljima. To je dovoljna činjenica koja ulogu odgajatelja pravi iznimno važnom. Shodno prepoznavanju važnosti uloge odgajatelja u dječijem životu ovaj rad istražuje odgojnu, obrazovnu i partnersku ulogu. Da bismo imali kvalitetan odgojno-obrazovni proces moramo imati kvalitetnog odgajatelja. Za odgojno-obrazovni uspjeh je veoma bitno postojanje pozitivnog okruženja, u čijem stvaranju rukovodeću ulogu ima odgajatelj s metodama i instrumentima koje koristi u svom radu. Djeca najbolje mogu u demokratskoj i opuštenoj atmosferi da rade i nadograđuju svoja znanja. Postojanje takvog okruženja u jednoj odgojnoj grupi je od neizostavne važnosti za samo učenje djeteta, za njegov obrazovni uspjeh i motivaciju i optimalni razvoj. U zavisnosti od toga kako djeca percipiraju i doživljavaju ličnost svog odgajatelja, tako djeluju i pokazuju zainteresiranost za obaveze, te odgovorno izvršavaju svoje zadatke. U svom pedagoškom radu odgajatelja kao ličnosti treba da potpomaže izgrađivanje odgajaničeve ličnosti. Od odgajatelja se traži sposobnost da se uživi u psihu odgajaničeve ličnosti, da procjeni njegove mogućnosti razvitka, da ga promatra unaprijed, da ga vidi onakvim kakav treba da postane i da usmjerava u tom pravcu. Odgajatelj kao subjekat nastoji da potiče odgajaničeve u njegovim pozitivnim nastojanjima, u razvijanju njegove ličnosti. Zato se taj odnos zasniva na poštovanju i uvažavanju osobnih stavova.

Odgajateljeva ličnost je ključna za uspjeh ili neuspjeh u odgojno-obrazovnom radu. Zato se za ulogu odgajatelja postavljaju određeni zahtjevi kao prijeko potrebni preduvjeti za uspješan odgojni rad.

Odgajatelj je poslije roditelja prva karika u odgojno-obrazovnom procesu. To je osoba koja kroz svoje objektivne i stručne postupke utiče na dječiji razvoj. Njegova uloga je vrlo bitna za proučavanje i dalje istraživanje.

## **Cilj istraživanja**

Propitati mišljenje roditelja i odgajatelja o zastupljenosti odgojne, obrazovne i partnerske uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi.

## **Zadaci:**

1. Ispitati i analizirati mišljenje roditelja o zastupljenosti odgojne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi
2. Ispitati i analizirati mišljenje roditelja o zastupljenosti obrazovne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi

3. Ispitati i analizirati mišljenje roditelja o zastupljenosti partnerske uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi
4. Ispitati i analizirati prema mišljenju roditelja dominantnu ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi
5. Ispitati i analizirati mišljenje roditelja o zastupljenosti odgojne/obrazovne/partnerske uloge odgajatelja u odnosu na dob roditelja.
6. Ispitati i analizirati mišljenje odgajatelja o njihovoj zastupljenosti odgojne/obrazovne/partnerske uloge u predškolskoj ustanovi

## **Hipoteze istraživanja**

### **Glavna hipoteza:**

U odgojno-obrazovnoj instituciji prevladava odgojna uloga odgajatelja.

### **Podhipoteze:**

1. Roditelji ističu zastupljenost odgojne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi
2. Roditelji ističu zastupljenost obrazovne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi
3. Roditelji ističu zastupljenost partnerske uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi
4. Roditelji ističu obrazovnu ulogu kao dominantnu ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi
5. Roditelji mlađe životne dobi (do 35 godina) ističu zastupljenosti obrazovne uloge odgajatelja, u odnosu na roditelje životne dobi preko 35 godina starosti koji ističu zastupljenost odgojne uloge odgajatelja.
6. Odgajatelji ističu partnersku ulogu odgajatelja kao najzastupljeniju ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi.

## **Metode istraživanja**

Metode korištene u ovom radu su: metoda teorijske analize, komparativna metoda i metoda rada na dokumentaciji.

### **Metoda teorijske analize**

Važnost ove metode ne samo da je velika, nego je i neophodan sastavni dio svakog pedagoškog istraživanja. Razlika može biti jedino u razini, u dubini koje doseže ta analiza. Pri tome se ta razlika javlja u etapama istraživanja koje predhode samom sakupljanju podataka o problemu koji se

istražuje u pedagoškoj stvarnosti, a posebnu, najvažniju, ulogu ima pri interpretaciji tih podataka i rezultata njihove obrade i to, opet, u okviru primjene svake metode (Mužić, 1979).

U ovom istraživanju ova metoda je korištena u svrhu prikupljanja, analiziranja i sistematiziranja do sada dobivenih rezultata vezanih za ovu tematiku. Na osnovu prikupljenih podataka i informacija usmjeravati tok istraživanja.

### **Komparativna metoda**

Komparativna metoda je postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, pojava, procesa i odnosa, odnosno utvrđivanje njihove sličnosti i razlika u njihovom ponašanju i intenzitetu, omogućuje istraživačima da dođu do raznih uopćavanja odnosno osnovnih zaključaka, koji obogaćuju spoznaju (Mužić, 1979).

Za potrebe ovog istraživanja ova metoda se koristi u svrhu poređenja uloga odgajatelja, koje su dominantne a koje manje dominantne. Također, ova metoda se koristila u svrhu poređenja odgovora dobivenim putem anketnih listova.

### **Rad na dokumentaciji**

Rad na dokumentaciji je neempirijski postupak jer se istraživač ne susreće izravno s praksom i stvarnošću odgoja i obrazovanja, kao što je to slučaj kod svih ostalih postupaka prikupljanja podataka. Ovaj se postupak najviše upotrebljava u povijesnim istraživanjima odgoja i obrazovanja, npr. razvoja neke škole ili školstva nekog grada, kraja, države, zatim djelatnosti nekog istaknutog autora s tog područja i sl. (Mužić, 1999).

U svrhu ovog istraživanja ova metoda je služila kao potkrepljivanje odgovora odgajatelja. Pregledavanje, iščitavanje i analiziranje dnevnika rada, priprema odgajatelja i godišnjeg plana i programa predškolske ustanove bilo je važno za oučavanje odnosa unutar instrumenata i aktivnosti.

### **Tehnike istraživanja**

#### **Anketa**

Anketa je u pedagoškom istraživanju postupak kojim se ispitanicima postavljaju pitanja u vezi s činjenicama od naučnog interesa za pedagogiju a koje su poznate ispitanicima, ili pitanja u vezi s mišljenjem ispitanika. Ispitanici na njih odgovaraju pismeno (Mužić, 1986).

## **Intervju**

Intervju se određuju kao unaprijed pripremljen i planiran tematski razgovor između istraživača i intervjuisanih. Istraživač usmeno postavlja pitanja radi prikupljanja činjenica relevantnih za predmet istraživanja i nastoji da sa subjektom vodi razgovor ka unaprijed definisanom cilju – dolaženju do određenih informacija. Intervjuom se prikupljaju podaci do kojih se teško može doći, ili uopšte ne može, drugim istraživačkim tehnikama, a odnose se na mišljenja, stavove, želje, interesovnja i preferencije ispitanika (Bandur i Potkonjak, 1999).

### **Instrumenti istraživanja**

Anketni list - za potrebe ovog istraživanja anketa je korištena prilikom prikupljanja podataka od roditelja putem anketnog lista. Anketni list sadrži 15 tvrdnji.

Protokol intervjua – u ovom istraživanju intervju je korišten u svrhu prikupljanja podataka od odgajatelja. Intervjuirano je 9 odgajatelja predškolske ustanove. Odgajateljima je postavljeno devet pitanja.

**Uzorak istraživanja:** Odgajatelji predškolske ustanove (9 odgajatelja) i roditelji djece koja idu u predškolsku ustanovu (70 roditelja). Radi se o namjernom uzorku namijenjenom potrebama ovog istraživanja.



## REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Prema Vukasoviću (1990.) predškolsko doba u užem značenju terminu obuhvaća razdoblje života od navršene treće godine do polaska djeteta u školu, tj. do navršenih šest ili sedam godina. U tom se razdoblju dijete intezivno razvija tjelesno i psihički. Očito je da se u to vrijeme u organizmu djeteta zbivaju velike promjene. Vršiti se razvitak mišićnog sustava. Razvijaju se krupni mišići, formira muskulatura, a to omogućava izvođenje krupnih pokreta. Uporedo ide razvitak živčanog sustava, usavršavanje strukture i funkcija velikog mozga i pojedinih njegovih dijelova. Sve se više primjenjuju i usavršavaju funkcije osjetnih organa. Opseg dječije pažnje je širi, ona postaje stabilnija i sve više namjerna. Percepcije su pod uticajem emocionalnih stanja. Zato su vrlo subjektivne, nejasne pa i fantastične, ali se i sposobnost percipiranja razvija i usavršava. Pamćenje se razvija od kratkotrajnog i nesređenog prema sređenom, namjernom i relativno trajnom. Mašta je sve bogatija elementima, sve aktivnija te poprima konstruktiva obilježja. Misaoni procesi su još vezani za konkretno predočavanje, protkani su emocionalnim stanjima i željama. Zato su zaključci često naivni, subjektivni, nejasni i netačni, ali razvitak govora ipak omogućava razvitak mišljenja. Bogati se dječiji rječnik, a riječi su nositelji pojmova. Dijete ovladava rečenicama, a njima se izriču sudovi i zaključci. Stvaraju se uvjeti za apstraktnije oblike mišljenja. Dijete je i vrlo aktivno. Ono često ponavlja određene aktivnosti pa se uz pedagoško usmjeravanje razvijaju prva umijeća i navike. Sve to omogućava tjelesni i psihički razvoj predškolskog djeteta, ali uz pretpostavku da je imalo dovoljno pedagoških poticaja i povoljne uvjete za takav razvitak. To znači da je odgoj djeteta predškolske dobi bitna komponenta i temeljni preduvjet njegovog tjelesnog i psihičkog razvoja. Predškolski odgoj je uvjetovan specifičnim svojstvima i mogućnostima razvitka djece predškolske dobi. Njegova svrha proizilazi iz općeg odgojnog cilja koji pretpostavlja izgradnju slobodnog i potpunog ili svestrano razvijenog čovjeka. Predškolski odgoj je u funkciji ostvarivanja tog konačnog odgojnog cilja i zato već u tom razdoblju, i u skladu s dječijim snagama i mogućnostima mora zahvatati sva temeljna odgojna područja. Ta područja se, globalno uzevši, mogu smatrati njegovim glavnim zadacima.

Za potrebe ovog rada istraživanje je provedeno u predškolskoj ustanovi „Tom and Jerry prijatelji djece“. U istraživanju je bilo obuhvaćeno ukupno 70 roditelja, od toga 41 žena, a muškaraca 29. U fokus grupi je bilo 9 odgajatelja. Kako je navedeno, ovim istraživanjem se nastojalo doznati/propitati koja uloga odgajatelja je nazastupljenija prema mišljenju roditelja.

Prikaz rezultata započet ćemo analizom dobijenih podataka o odgojnim ulogama odgajatelja u predškolskoj ustanovi kako bismo ustanovili koliko je ta uloga zastupljena, a zatim uporedili s rezultatima dobivenim o partnerskoj i obrazovnoj ulozi. Prvih pet pitanja se odnosilo na propitivanje odgojne uloge odgajatelja, drugih pet na obrazovnu ulogu odgajatelja, a treća skupina pitanja se odnosila na partnersku ulogu odgajatelja.

## ODGOJNA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Kroz prikaze odgovora u tablicama uvidjet ćemo koliki je značaj usvajanja određenih navika. Odgojna uloga odgajatelja podrazumjeva usvajanje higijenskih navika, kulturnih navika, izgradnje osjećaja sigurnosti i poticanje razvoja empatije među djecom.

*Tabela: br.1 Odgajatelj redovno potiče djecu na pranje ruku prije i poslije obroka*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	/
2. Uglavnom ne	/
3. Niti da, niti ne	2
4. Uglavnom da	17
5. Uvijek da	51

Kako je vidljivo iz Tabele 1. najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek potiču djecu na pranje ruku prije i poslije jela. Sedamnaest roditelja uglavnom se slaže, dok su se dva roditelja izjasnila da se niti slažu niti ne sa navedenom tvrdnjom. Rani period kod djece je kao i za mnoge druge aspekte važan i za usvajanje higijenskih navika. Kako smo već spominjali Vukasović (1990) navodi da higijenski uvjeti života moraju suzbijati oboljenja i omogućavati optimalni razvitak i jačanje dječijeg organizma. Trebaju se iskoristiti prirodni faktori – svježi zrak, sunce i voda. Dijete bi stalno trebalo biti na svježem i čistom zraku i sunce. Vodu treba koristiti u skladu s higijenskim propisima. Bitna je čistoća djeteta i njegove okoline. Formiraju se najelementarnije a postupno i složenije higijenske potrebe. Dijete se u skladu sa svojim stupnjem razvitka navikava da ih i samostalno obavlja.

*Tabela br. 2 Odgajatelj redovno potiče djecu da prilikom ulaska i izlaska iz vrtića pozdravljaju učiteljicu i djecu*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	/
2. Uglavnom ne	/
3. Niti da, niti ne	2
4. Uglavnom da	15
5. Uvijek da	53

Iz Tabele br.2 se uočava da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek potiču djecu da prilikom ulaska i izlaska iz vrtića pozdravljaju učiteljicu i djecu. Petnaest roditelja uglavnom se slaže, dok su dva roditelja složila sa ovom tvrdnjom. Odlike kulturnog ponašanja su jako važna za dalji razvoj djeteta. Ono što se ne usvoji u ranoj dobi, teško se kasnije dopuni. Meves (1992) ističe da je djeci potreban podstrek i primjer odraslih kako bi se u okviru određenog reda mogle ostvariti njihove urođene sposobnosti. Ona također navodi da su djeca u mnogom pogledu još uvijek „mali divljaci“. Odnosno, dijete se želi učiti kulturnom i lijepom ponašanju, ali da su odrasli ti koji trebaju zalagati i promovirati isto. Odgajatelj kroz svojsvoj rad i osobnim primjerom potiče razvoj kulturnih navika kod djece.

*Tabela br. 3 Odgajatelj uspijeva stvoriti osjećaj sigurnosti pri početnoj adaptaciji u vrtiću*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	/
2. Uglavnom ne	/
3. Niti da, niti ne	3
4. Uglavnom da	20
5. Uvijek da	47

Prema odgovorima u tabeli br.3 očito je da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek uspijevaju stvoriti osjećaj sigurnosti pri početnoj adaptaciji u vrtiću. Dvadeset roditelja uglavnom se slaže, dok su tri roditelja navela da se niti slažu niti ne slažu sa navedenom tvrdnjom. Kako smo vidjeli u teorijskom dijelu djetetova potreba za sigurnošću prvi put se javlja odmah po rođenju, kada beba plače i traži sigurnost u majčinom naručju, koju su do tog trenutka pružala plodna voda i majčin organizam. Kasnije se to očituje tijekom prvih mjeseci bebinog života kroz djetetov plač kada osjeti da roditelj nije blizu (Bonačić, 2015). U većini slučajeva prvo odvajanje djeteta od majke događa se prilikom polaska u vrtić. Svako dijete je individua za sebe i na različite načine prolazi kroz proces adaptacije, ali odgajatelj svojim vještinama može doprinjeti da taj period prođe što brže i bezbolnije za dijete. Odgajatelj prepoznaje afinitete određenog djeteta, uključuje ga u grupu svojih vršnjaka na posebno odabran način, te svojom toplinom stvara osjećaj sigurnosti kod djeteta i gradi povjerenje da je odgajatelj osoba na koju dijete može računati na pomoć i na zadovoljavanje svojih osnovnih potreba. Zanimljivo je da su i odgajatelji (9 odgajatelja) procijenili da u procesu adaptacije uspijevaju stvoriti osjećaj sigurnosti kod djeteta. Kroz saradnju sa roditeljima dogovaraju najbolje moguće načine adaptacije kod djece koja pokazuju nizak stupanj tolerantnosti na nepoznato. Najprije obraćaju pažnju da vrijeme koje dijete provede u vrtiću bude pri početnoj adaptaciji minimalno, dok ne stekne određeno povjerenje i sigurnost pri dolasku u vrtić. Mnoge druge situacije poput stvaranja osjećaja povjerenja prema učiteljici i u odnosima sa drugovima, mogu da budu ključne i zavise od profesionalnosti samog odgajatelja

*Tabela br. 4 Odgajatelj uči vaše dijete da nesebično pomaže drugoj djeci u igri*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	/
2. Uglavnom ne	/
3. Niti da, niti ne	2
4. Uglavnom da	22
5. Uvijek da	46

Kao što možemo vidjeti u Tabeli br.4 najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uče djecu da nesebično pomažu drugoj djeci u igri. Dvadeset dva roditelja uglavnom se slaže, dok su se dva roditelja izjasnila da se niti slažu niti ne slažu sa navedenom tvrdnjom. Kako je ranije već istaknuto

poznato empatija je sposobnost da život posmatramo iz perspektive nekog drugog, a sve u cilju razumjevanja šta ta druga osoba osjeća. Mnoga psihološka istraživanja polazila su od toga da su ljudi u svojoj suštini egocentrični, ali činjenica da je čovjek društveno biće, koje živi, radi i bori se za svoj opstanak u zajednici, mijenja pogled na mnoge stvari. Takvim životom u zajednici čovjek postaje sposoban da suosjeća (Zlatic, 2018). Obzirom da je igra omiljena i jako važna aktivnost djece u predškolskom periodu ona stvara priliku da odgajatelj baš kroz nju prožima i potiče razvoj empatije. Obzirom na rezultate koje smo dobili možemo reći da odgajatelj izvršava tu ulogu.

*Tabela br 5. „Odgajatelj potencira upotrebu čarobnih riječi (molim, hvala, izvoli i izvini) kroz redovnu komunikaciju“*

Odgovori	Broj biranja
1. <b>Nikad ne</b>	/
2. <b>Uglavnom ne</b>	/
3. <b>Niti da, niti ne</b>	/
4. <b>Uglavnom da</b>	<b>10</b>
5. <b>Uvijek da</b>	<b>60</b>

Iz Tabeli br.5 je vidljivo da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek potenciraju upotrebu čarobnih riječi kroz redovnu komunikaciju. Deset roditelja uglavnom se slaže s ovom tvrdnjom. Na osnovu ove analize rezultata može se potvrditi da odgajatelj potencira upotrebu čarobnih riječi u redovnoj i svakodnevnoj komunikaciji. Usvajanje kulturnih navika je iznimno važno kada govorimo o ovom odgojno-obrazovnom procesu. Predškolska ustanova je prvi dodir djeteta sa pravilima kulturnog ponašanja u jednoj ustanovi. Dijete u predškolskoj ustanovi, provodi sate, dane i godine, odrasta i stiče pogled i upoznaje kulturu svog ponašanja. Isto mišljenje imaju i odgajatelji. Smatraju da je komunikacija vrlo bitna i ključna u radu. U radu potenciraju upotrebu čarobnih riječi kroz redovnu komunikaciju. Djeca nisu samo pasivni slušatelji aktivnosti već aktivni sudionici u istim, te nam se kroz svakodnevne aktivnosti nameće upotreba čarobnih riječi. To su situacije kada razgovaramo, kada prekinemo jedni druge, kada nešto poklanjamo ili uzimamo. Navedene aktivnosti traže da obraćamo pažnju i da usmjeravamo djecu na njihovu upotrebu. Kako navodi Rijevec (1994) da bismo kvalitetno slušali trebamo usmjeriti pažnju na ono što se govori, znati rečeno interpretirati, te donekle zapamtiti ono što smo čuli. To znači aktivno slušati i ovakvo

slušanje zahtijeva naše razumijevanje osobe s kojom komuniciramo, te uživljanje u stvari s njene tačke gledišta.

## OBRAZOVNA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Naredna analiza rezultata odnosi se na obrazovnu ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi o kojoj smo ranije isticali da se pod profesionalne kompetencije odgajatelja misli se na utjecaj odgajatelja, na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih karakteristika. Opće je poznato da odgajatelj može poticati ili ograničavati razvoj djeteta svojom prikladnom ili neprikladnom praksom. Prema Aniću (2006), kompetencija je priznata stručnost, sposobnost kojom neko raspolaže. Rezultati su predočeni tabelarno.

*Tabela br. 6 „Odgajatelj redovno priprema dijete na usvajanje i reprodukciju pjesmica kroz realizaciju NPP (Nastavnog plana i programa)“*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	/
2. Uglavnom ne	/
3. Niti da, niti ne	5
4. Uglavnom da	27
5. Uvijek da	38

Kako je prikazano u Tabeli br.6 možemo vidjeti da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek pripremaju djecu na usvajanje i reprodukciju pjesmica kroz realizaciju NPP. Dvadeset sedam roditelja su potvrdili da se uglavnom slažu, dok se pet roditelja izjasnila da se niti slažu, niti ne slažu sa navedenom tvrdnjom. Iz razgovora sa odgajateljima doznali smo da smatraju da redovno pripremaju djecu na usvajanje i reprodukciju pjesmica kroz realizaciju NPP. Ponekad su to pjesmice ili priče, a ponekad druge aktivnosti koje nameće sam NPP.

Tabela br. 7 „Odgajatelj nastoji da u dnevnim aktivnostima usavršava grafomotoriku kod djece.“

Odgovori		Broj biranja
1.	<b>Nikad ne</b>	/
2.	<b>Uglavnom ne</b>	/
3.	<b>Niti da, niti ne</b>	7
4.	<b>Uglavnom da</b>	31
5.	<b>Uvijek da</b>	32

Iz Tabeli br.7 je vidljivo da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek i uglavnom nastoje u dnevnim aktivnostima usavršavati grafomotoriku kod djece, dok se sedam roditelja izjasnilo neutralno. Grafomotorna aktivnost, odnosno motorička sposobnost izvođenja grafema (slova), sastoji se od više sposobnosti i počinje se razvijati još u ranom djetinjstvu (negdje oko 18 mjeseci starosti djeteta). Ona obuhvaća vizualnu percepciju, okulomotornu koordinaciju te glasovnu sintezu i analizu. Da bi dijete moglo u određenoj fazi svoga razvoja uspješno svladati pisanje mora proći kompletan motorički razvoj koji započinje razvojem grube motorike (sjedenjem, puzanjem, hodanjem, penjanjem, trčanjem...), a nastavlja se razvojem fine motorike koja se odnosi na fine pokrete ruku i šaka (hvatanje cijelom šakom, zatim kažiprstom i palcem). Preduvjet za uspjeh u grafomotornim aktivnostima je razvijena fina motorika ruku (Šain i Horvat, 2017). Odgajatelji su u razgovoru također potvrdno odgovorili. U dnevnim aktivnostima usavršavaju grafomotoriku kod djece. S obzirom da djeca učestvuju u aktivnostima u kojima se često lijepi, piše, ukrašava, trči, pleše, igra bitno je da takvu djecu pripremaju za sve te sadržaje .Ponajprije pažnju obraćaju na držanje olovke u ruci jer je to najveći zahtjev koji se pred njih postavlja kako bi ih adekvatno pripremili za polazak u školu.

Tabela br. 8 „Odgajatelj svaki dan ponavlja sa djecom prethodno naučeni sadržaj“

Odgovori		Broj biranja
1.	<b>Nikad ne</b>	/
2.	<b>Uglavnom ne</b>	2
3.	<b>Niti da, niti ne</b>	11
4.	<b>Uglavnom da</b>	29
5.	<b>Uvijek da</b>	29

U Tabeli br.8 možemo vidjeti da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uvijek i uglavnom svaki dan ponavljaju s djecom prethodno naučeni sadržaj. Jedanaest roditelja se niti slaže, niti ne slaže sa navedenom tvrdnjom. Izuzetak su dva roditelja koja su istaknula da odgajatelji uglavnom ne ponavljaju s djecom svaki dan prethodno naučeni sadržaj. Ovaj odgovor je svakako signal odgajateljima da propitaju svoje aktivnosti. Naime, pamćenje je psihički proces zadržavanja i reproduciranja stečenih predstava. Pamćenje se ne stiče rođenjem, već se razvija pod utjecajem uvjeta življenja i odgoja. Kod djece između treće i četvrte godine pamćenje je nenamjerno, a reproduciranje je bez napora tokom igre ili neke praktične aktivnosti. Nema svrshodnog pamćenja i sjećanja (Selimović, 2011). Obzirom na osjetljivost i potrebu stalnog ponavljanja radi proširivanja radne memorije i zapamćivanja novog sadržaja jako je važno da odgajatelj izvršava ovu ulogu

Tabela br. 9 “Odgajatelj planira u svome radu reprodukciju novog pojma kod djece na sedmičnom nivou“

Odgovori		Broj biranja
1.	<b>Nikad ne</b>	/
2.	<b>Uglavnom ne</b>	1
3.	<b>Niti da, niti ne</b>	9
4.	<b>Uglavnom da</b>	31
5.	<b>Uvijek da</b>	29



Iz dobivenih podataka putem Tabeli br.9 vidljivo je da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uglavnom ili uvijek planiraju u svome radu reprodukciju novog pojma kod djece na sedmičnom nivou. Devet roditelja izjasnilo se neutralno s navedenom tvrdnjom, a jedan roditelj je potvrdio da odgajatelj uglavnom ne planira u svome radu reprodukciju novog pojma kod djece na sedmičnom nivou. Kod djece ove dobi obim pamćenja je također vrlo uzak (prosječno zapamte dvije riječi), a nakon većeg broja ponavljanja u stanju su reproducirati nazive četiri predmeta, odnosno crteža. U ovom periodu dominantno je motoričko i opažajno-perceptivno pamćenje gdje su vrlo važni: emocionalna obojenost teksta, njegova slikovitost, zvučnost i ritam (Selimović, 2011). Odgovori roditelja potvrđuju da djeca na sedmičnom nivou usvajaju jedan novi pojam.

*Tabela br. 10 “Odgajatelj redovno priprema dijete na usvajanje i reprodukciju priča u vrtiću“*

Odgovori		Broj biranja
1.	<b>Nikad ne</b>	/
2.	<b>Uglavnom ne</b>	1
3.	<b>Niti da, niti ne</b>	5
4.	<b>Uglavnom da</b>	38
5.	<b>Uvijek da</b>	27

Tabela br.10 nam prikazuje da najveći broj roditelja tvrdi da uglavnom i uvijek odgajatelji pripremaju djecu na usvajanje i reprodukciju priča u vrtiću. Pet roditelja se niti slažu niti ne slažu sa navedenom tvrdnjom, dok jedan roditelj smatra da uglavnom odgajatelji redovno ne pripremaju djecu za prethodno navedenu tvrdnju. Djeca se osposobljavaju koristiti jezik adekvatno pri formiranju poruka koje omogućavaju uspješnu komunikaciju. Kod djece se razvija govor ili sposobnost komunikacije, a jezik predstavlja sredstvo komunikacije koje dijete mora naučiti koristiti. Komunikacija s drugim ljudima pomaže djetetu da postane svjesno svoje individualnosti, otkriva mu različite načine promatranja stvarnosti što mu pomaže da o sebi i okolini izgradi realniju sliku. Komunicirajući, dijete izražava svoje misli i osjećanja i obogaćuje ih novim informacijama, ono se socijalizira, emocionalno sazrijeva i upoznaje svijet. Sam način komuniciranja djeteta je pokazatelj njegovih intelektualnih sposobnosti, nivoa socijalizacije i emocionalnog sazrijevanja. U komunikaciji je vrlo bitna dječija aktivnost. Uloga vrtića i odgajatelja koji rade s djecom je vrlo

bitna u poticanju djeteta da razvije sposobnost služenja svim jezičnim sredstvima u komunikaciji i da se prilagođava različitim komunikacijskim situacijama u vrtiću i životu uopće (Selimović, 2011). Slušanje priča, prepričavanje te razgovor o istima dovodi do razvoja govora, potiče dječiju maštu i razvoj kritičkog mišljenja. Zanimljivo je da određeni broj roditelja na ovu tvrdnju ostaje neutralan dok se jedan roditelj ne slaže sa tvrdnjom.

## **PARTNERSKA ULOGA ODGAJATELJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI**

Slijedi prikaz rezultata vezanih za partnersku ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi o kojoj smo isticali da u poimanju i zagovaranju partnerstva obitelji i predškolske ustanove nema mjesta različitim ciljevima i zadacima u odgoju. Partneri imaju ista zanimanja, iste ciljeve u procesu realizacije različitih odgojno-obrazovnih zadataka koji će ih približavati zajednički utvrđenim težnjama i vrijednostima. U ovom procesu ne bi trebalo otvarati prostor za međusobne optužbe ili generiranje krivice, baš kao ni pripisivanje zasluga samo jednoj strani. Međusobnim poštovanjem i partnerstvom obitelj i predškolska ustanova najbolje uvažavaju i brinu za potrebe djeteta.

*Tabela br. 11 „Odgajatelj u svom radu mjesečno planira informativne sastanke za roditelje“*

Odgovori	Broj biranja
<b>1. Nikad ne</b>	/
<b>2. Uglavnom ne</b>	5
<b>3. Niti da, niti ne</b>	6
<b>4. Uglavnom da</b>	20
<b>5. Uvijek da</b>	39

Iz Tabele br.11 vidljivo je da najveći broj roditelja tvrdi da odgajatelji uglavnom (20) ili uvijek (39) planiraju informativne sastanke za roditelje. Šest roditelja se s ovom tvrdnjom niti slaže, niti ne slaže, dok je njih pet odgovorilo s uglavnom ne. Pojam partnerstvo obitelji i vrtića se opisuje kao najviša razina suradničkih odnosa od strane obiteljske zajednice i odgojno-obrazovne ustanove (dječjeg vrtića) koji su usmjereni na postizanje zajedničkog cilja (dobrobiti djeteta), a koje se odvija u vrtiću i traje za vrijeme boravka djeteta u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Kako bi se izgradilo

kvalitetno partnerstvo između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (odgojitelja) potrebno je uložiti vrijeme i trud (Sabadžija, 2016).

Pećnik (2014) navodi da partnerstvo podrazumijeva da su odgojitelji i roditelji na istoj razini. On ističe da je potrebna spremnost stručnjaka da otpuste svoju ulogu eksperta za odgoj djece i da prihvate da oni to ne znaju najbolje. Jedino tada će se moći ostvariti iskren i autentičan dijalog s roditeljima.

Informativni sastanci su potrebni kako bi roditelji i odgajatelji razmjenjivali sve potrebne informacije i usmjeravali zajedno dječiji daljnji razvoj. Iz odgovora koje su dali odgajatelji je također vidljivo da odgajatelji ove predškolske ustanove organiziraju informativne sastanke za roditelje.

*Tabela br. 12 „Odgajatelj u svom radu tromjesečno planira roditeljske sastanke u vrtiću“*

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	1
2. Uglavnom ne	7
3. Niti da, niti ne	16
4. Uglavnom da	17
5. Uvijek da	29

Shodno datoj Tabeli broj 12 roditelji su se izjasnili da odgajatelj uglavnom (17) i uvijek (29) u svom radu tromjesečno planira roditeljske sastanke u vrtiću. Njih 16 se niti slaže, niti ne slaže s tim, dok je 7 roditelja odgovorila s uglavnom ne. Jedan roditelj je odgovorio nikad ne. Podijeljenost u odgovorima roditelja opravdava činjenica da i odgajatelji tvrde da u svom radu ne planiraju tromjesečne roditeljske sastanke. Iznose informacije da se na nivou ustanove dva puta u školskoj godini planiraju roditeljski sastanci. Ovim odgovorom 46 roditelja koji su se složili sa ovom tvrdnjom ne mogu se smatrati relevantnim, jer tvrdnju nisu na korektan način procijenili.

Tabela br. 13 „Odgajatelj u jednoj školskoj godini održi minimalno jednu radionicu za roditelje“

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	14
2. Uglavnom ne	14
3. Niti da, niti ne	11
4. Uglavnom da	14
5. Uvijek da	17

Kao što možemo vidjeti u Tabeli broj 13. roditelji su odgovorili uglavnom da (14) i uvijek da (17). Odgajatelj u jednoj školskoj godini održi minimalno jednu radionicu za roditelje. Jedanaest roditelja je reklo da niti se slaže niti ne slaže, njih 14 su rekli uglavnom ne, njih 14 je reklo nikada ne. Tradicionalni oblici partnerstva između odgojitelja i roditelja zahtijevaju vrijeme za organizaciju roditeljskih sastanaka, raznih radionica, postavljanje obavijesti u kutiće za roditelje, što zahtjeva pripremu od odgojitelja, a od roditelja zahtjeva vrijeme. Kada odgojitelji organiziraju roditeljske sastanke razne radionice, za to trebaju i sebi organizirati vrijeme, a isto to trebaju napraviti i roditelji. Suvremeni oblici partnerstva omogućuju roditeljima i odgajateljima komunikaciju u bilo koje vrijeme (ne mora biti određeno vrijeme kao npr. za održavanje roditeljskih sastanaka). Suvremeni oblici partnerstva omogućuju roditeljima da se osjećaju kao da su prisutni uz dijete u vrtiću, jer uz pomoć foto i video zapisa koje razmjenjuju s odgojiteljima mogu u svako vrijeme svoga odsutstva vidjeti što ono radi i kako provodi svoje vrijeme. Suvremeni oblici komunikacije su roditelju cijelo vrijeme dostupni (Sabadžija, 2016). Odgajatelji su na ovo pitanje odgovorili kako u svojoj praksi do sada nisu imali niti jednu radionicu za roditelje. Smatraju to svojim profesionalnim propustom kojeg je potrebno što prije ispraviti. Ono što možemo vidjeti iz odgovora jeste da odgajatelji svoju partnersku ulogu ne ispunjavaju u potpunosti zadovoljavajuće. Iako se smatra da je organiziranje radionica već zastarjeli i tradicionalni način partnerstva između roditelja i odgajatelja, očito ni ovaj oblik nije realiziran

Tabela br. 14 “Odgajatelj po potrebi daje roditeljima pedagoške smjernice za dalji rad s djecom“

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	2
2. Uglavnom ne	1
3. Niti da, niti ne	4
4. Uglavnom da	23
5. Uvijek da	40

U Tabeli broj 14., 40 roditelja je odgovorilo da odgajatelj po potrebi daje roditeljima pedagoške smjernice za dalji rad s djecom. Da odgajatelj uglavnom daje smjernice odgovorilo je 23 roditelja. Niti se slažu, niti ne 4 roditelja, dok je 1 roditelj odgovorio uglavnom ne i 2 su rekla nikada ne. Odgajatelj je stručno lice kojem roditelji povjeravaju svoju djecu, te bi trebalo da ponudi pedagoške smjernice roditeljima. Ukoliko odgajatelj kao profesor predškolskog odgoja ne može sam da prosudi šta je u tom trenutku najbolje za to dijete treba se posavjetovati sa stručnim timom kojeg čine pedagogom, psihologom, defektologom i drugi. Iz ovih odgovora vidljivo je da odgajatelj uglavnom daje pedagoške smjernice za dalji rad sa djecom.

Tabela br. 15. “Odgajatelj planira uključivanje roditelja u aktivnosti djece kroz donošenje tematskog materijala“

Odgovori	Broj biranja
1. Nikad ne	14
2. Uglavnom ne	7
3. Niti da, niti ne	12
4. Uglavnom da	19
5. Uvijek da	18

Prema rezultatima iz Tabele broj 15., roditelji su odgovorilo da uvijek (18) i uglavnom (19) odgajatelj planira uključivanje roditelja u aktivnosti djece kroz donošenje tematskog materijala. 12 roditelja se niti slaže, niti ne slaže. Dok se 7 roditelja izjasnilo s uglavnom ne i 14 s nikada ne.

Na oglasnim pločama u predškolskoj ustanovi se ispisuju obavijesti za roditeljske sastanke, izlete, razne posjete, odlaske u knjižnicu ili kazalište. Isto tako se oglašavaju i obavijesti vezane za sedmični plan (projekt koji se provodi u skupini), aktivnosti kojima će se baviti i podsjetnici za donošenje potrebnog materijala koji se koristi za igru. Na oglasne ploče se mogu objesiti i izjave djece, pitanja i odgovori koji su ih zanimali. Obavijesti u kutićima za roditelje treba nakon par dana osvježiti, ili promijeniti font slova, ili način na koji su napisani, ili, možda, ukrasiti i promijeniti boju slova, kako bi roditelje podsjetilo i ponovno upalo u oko (Sabadžija, 2016). Oglasna ploča je izvrstan vid informisanja, ali i uključivanja roditelja u svakodnevne aktivnosti djeteta.

Donošenjem materijala roditelj zna šta će odgajatelj koristiti u radu, ali i osjeća se uključenim u rad svog djeteta. Iz prikaza ovih rezultata ne može se sa sigurnošću tvrditi da odgajatelj u potpunosti ispunjava i poziva roditelje na ovakav vid uključivanja.

Na osnovu analize upitnika od ukupno 70 roditelja vidljivo je mišljenje roditelja o tome koja je uloga odgajatelja dominantna u odgojno - obrazovnoj instituciji.

*Tabela br. 16. Dominantna uloga odgajatelja*

<b>DOMINANTNA ULOGA ODGAJATELJA</b>	<b>NIKAD NE</b>	<b>UGLAVNOM NE</b>	<b>NITI DA NITI NE</b>	<b>UGLAVNOM DA</b>	<b>UVIJEK DA</b>
<b>Odgojna uloga</b>			6		64
<b>Obrazovna uloga</b>		2	17	6	45
<b>Partnerska uloga</b>	23	8	14		25

Analizom rezultati istraživanja po mišljenju roditelja dominantnu ulogu odgajatelja u predškolskoj ustanovi na osnovu visoko rangiranih procjena je odgojna uloga roditelja.

Rani odgoj djece je najvažniji za izgradnju kvalitetne individue. Najranije godine dječijeg života čine kritično razdoblje za razvoj mozga i utemeljenje određenih odgojnih navika. U ovom radu i provedenom istraživanju nastojalo se odgojnu ulogu odgajatelja istražiti kroz procjenjivanje empatičnog ponašanja odgajatelja, ustvajanja kulturnih i higijenskih navika, te prevazilaženje na što bezbolniji način proces adaptacije (stvaranje osjećaja sigurnosti i pripadanja kod djeteta).

Kako smo već spominjali Vukasović (1990.) navodi da osnove zdrave tjelesne konstitucije, temelji intelektualnog, emocionalnog i voljnog života, prva zanimanja i prve spoznaje, prve osobine moralnog lika i osnove budućeg karaktera, prve sposobnosti uočavanja, doživljavanja i ostvarivanja lijepog, prve radne navike i navike društvenog ponašanja – postavljaju se već u predškolsko doba. O odgojnim uvjetima u kojima se nalazi dijete do polaska u školu, u najvećoj mjeri ovisi čitav njegov daljnji napredak i razvitak. Propuste učinjene u tom razdoblju teško je pa i nemoguće kasnije nadoknaditi. Zato se često naglašava da je predškolski odgoj ne samo polazna nego i jedna od najvažnijih komponenti u razvitku čovjeka. U skladu s tim treba mu pokloniti punu pozornost. Odgojna uloga odgajatelja i njegova stručnost u primjene iste trebaju biti na zavidnom nivou kako bi došlo do adekvatnog djelovanja na individuu (odgajanika). Također, odgajatelji su u razgovoru na pitanja koju ulogu u svom radu smatraju dominantnom i da li poznaju tematiku odgojne/obrazovne/partnerske uloge, potbrdno odgovorili. Odgajatelji su se izjasnili da u radu sa djecom nadopunjuju, ali ukoliko bi trebalo da se izdvoje jednu kao najdominantnija onda bi rekli da je to odgojna uloga. Prvobitno zato što su predškolske ustanove zadužene za rani odgoj i obrazovanje. Stoga prije nego počnemo da učimo, djecu je potrebno odgojiti za osnovne navike življenja. Učesnici fokus grupe su rekli da poznaju spomenute uloge. Odgajateji su nosioci odgojno-obrazovnog procesa. Kako bi mogli realizirati svoju ulogu, oni moraju saradivati sa roditeljima i biti partneri koji su uključeni u odgoj i obrazovanje svoje djece.

Analizom rezultata istraživanja u kojem je učestvovalo 70 roditelja, od kojih 45 ispitanika mlađe životne dobi (do 35 godina), i 25 ispitanika starije životne dobi (preko 35 godina) došli smo do određenih rezultata koji će u nastavku rada biti prikazani.

*Tabela br. 17 Interpretacija odgovora roditelja o dominantnoj ulozi odgajatelja u odnosu na dob roditelja*

DOB ISPITANIKA	ODGOJNA ULOGA	OBRAZOVNA ULOGA	ODGOJNA /OBRAZOVNA ULOGA	PARTNERSKA ULOGA	UKUPNO RODITELJA
<b>Do 35 god.</b>	34	4	7	/	45
<b>Preko 35 god.</b>	19		6	/	25

Roditelji mlađe i starije životne dobi su dali najveću dominantnost odgojnoj ulozi odgajatelja u predškolskoj ustanovi. Tvrdnja kojom smo se vodili u istraživanju je bila da će roditelji mlađe životne dobi (do 35 godina) isticati zastupljenost obrazovne uloge odgajatelja u odnosu na roditelje starije životne dobi (preko 35 starosti) koji će isticati zastupljenost odgojne uloge odgajatelja. Međutim naša istraživačka tvrdnja nije potvrđena, odnosno djelimično je potvrđena, jer su roditelji i

mlađe i starije životne dobi istakli kao najveću zastupljenost odgojne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi. Kada kažemo da je djelimično tačna, onda mislimo na našu tvrdnju da će roditelji preko 35 godina starosti istaknuti zastupljenost odgojne uloge odgajatelja što je i potvrđeno.



## ZAKLJUČAK

Na osnovu činjenica i saznanja koje smo naveli u prethodnom dijelu rada možemo zaključiti, da je od iznimne važnosti odgajateljeva ličnost. Profil suvremenog odgajatelja traži ovladavanje mnogim specifičnostima, ali nijedno ovladavanje se neće moći postići bez kontinuiranog cjeloživotnog obrazovanja i samokritičke procjene svog rada. Ovaj rad raspravlja upravo o ulozi odgajatelja u procesu izgradnje jedne individue. Odgajatelj je poslije roditelja prva karika odgojno-obrazovnog lanca. Predškolski period je od velike važnosti za svako dijete. Razvoj mozga u tom periodu je u najsnažnijoj fazi. Dijete najbrže usvaja i sinapsama gradi veze u mozgu. Kroz literaturu se navode mnoge uloge odgajatelja, ali se uvijek prožimaju tri (odgojna, obrazovna i partnerska) koje su u ovom radu i istražene. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi, ispitati i analizirati zastupljenost odgojne/obrazovne/partnerske uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi.

Nakon provedenog istraživanja u kojem je učestvovalo 70 roditelja i 9 odgajatelja rezultati su pokazali da roditelji i odgajatelji s istim stavom procjenjuju ulogu odgajatelja u ovoj ustanovi. Kada je u pitanju najdominantnija uloga odgajatelja roditelji su na prvo mjesto stavili odgojnu ulogu. Istraživanjem je potvrđena glavna hipoteza rada, kojom se pretpostavljalo da je odgojna uloga dominantna uloga predškolske ustanove.

Na osnovu ovog se može zaključiti da roditelji očekuju kvalitetniju interakciju i uključivanje i njih u odgojno-obrazovni proces, te svakodnevne aktivnosti svoje djece. Također, analizom odgovora dobivenih u fokus grupi može se uvidjeti preklapanje odgovora odgajatelja i roditelja. Odgajatelji su istog mišljenja, da u svom radu po pitanju partnerske uloge mogu učiniti napredak te na više načina uključiti i roditelje u svoj rad.

Obrazovna uloga odgajatelja prema rezultatima istraživanja jeste na drugom mjestu. Kako navodi Vukasović (1990) sadržaj odgojno – obrazovnog rada u predškolsko doba proizilazi iz dječije okoline. U njoj dijete živi, aktivno djeluje, upoznaje je i razvija svoje tjelesne i imentalne sposobnosti. Njegova glavna knjiga i glavno vrelo spoznavanja je priroda i život u njoj. Otuda dolaze poticaji za njegovo promatranje, percipiranje, uočavanje, razmišljanje, shvaćanje, usvajanje, djelovanje. Oni se dopunjuju i proširuju razgovorima, pričanjem, čitanjem, promatranjem slika.

Na kraju, roditelji su isticali zastupljenost odgojne i obrazovne uloge odgajatelja u predškolskoj ustanovi. Rezultati su pokazali da se od ove tri spomenute uloge partnerska uloga nalazi na trećem mjestu. Partnerska uloga je ključna za uspješan odgojno-obrazovni proces. Najveći broj afirmiranih tvrdnji je imala odgojna uloga, kao najdominantnija uloga. Ono što je dalo posebnu zanimljivost ovom istraživanju jeste mišljenje roditelja mlađe i starije životne dobi o zastupljenosti uloge odgajatelja. Iako smo pretpostavljali da će roditelji mlađe životne dobi birati obrazovnu ulogu kao najdominantniju, a starije životne dobi odgojnu ulogu, ispostavilo se da obje skupine roditelja biraju upravo odgojnu ulogu odgajatelja. Ono što nismo htjeli zanemariti prilikom provođenja ovog

istraživanja jeste mišljenje i samih odgajatelja o njihovom radu. Pretpostavka da će odgajatelji isticati partnersku ulogu nije se pokazala tačnom. Odgajatelji su također potvrdili da u svom radu bilježe dominaciju odgojne uloge, a da se partnerska uloga može unaprijediti i usavršiti.

Partnerska uloga ne smije biti zanemarana. Roditelji i odgajatelji su dužni zajednički ići ka istom cilju, a to je rani razvoj djetotovih sposobnosti. Kao što su i rezultati istraživanja pokazali propusti se bilježe u radu odgajatelja kao partnera roditeljima. Odgajatelji moraju ponuditi viši stepen saradnje roditeljima u vidu radionica, sastanaka i slično. Obzirom da smo vidjeli da toga manjka.

## LITERATURA

1. Ajanović, Dž. i Stevanović, M. (1998), Školska pedagogija, Sarajevo, Oko.
2. Anić, V. (2006), Veliki riječnik hrvatskoga jezika, Zagreb: Novi liber.
3. Butler-Bowdon, T. (2011.), 50 klasika psihologije, Zagreb.
4. Brajša, P. (1996), Umijeće svadanja, Pula: CASH.
5. Brajša, P. (1999), Tajna uspješnog roditelja i odgojitelja: priručnik za rad na sebi namijenjen roditeljima, odgojiteljima, učiteljima, Pula: C.A.S.H.
6. Brajša – Žganec, A. Slunjski, E. (2007), Socioemocionalni razvoj u predškolskoj dobi: povezanost razumijevanja emocija i prosocijalnoga ponašanja, Društvena istraživanja, 3 (89), 477 – 496.
7. Bratanić, M. (1993.), Mikropedagogija, Zagreb.
8. Covey, S.R. (2006), 7 navika uspješnih obitelji, Zagreb: Mozaik knjiga.
9. Duran, M. (2001), *Dijete i igra*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
10. Durrant, J. (2007), Pozitivna disciplina: šta je to i kako je provoditi.
11. Eret, L. (2011), Odgoj i manipulacija: razmatranje kroz razvojnu teoriju ekoloških sustava, Zagreb, Velika Gorica.
12. Fulgosi, A. (1981.), Psihologija ličnosti, Zagreb.
13. Glasser, W. (1990), Kvalitetna škola, Zagreb, Educa
14. Golubović, A. (2014), Aktualnost Rousseauovih promišljanja filozofije odgoja s posebnim osvrtom na moralni odgoj, Sveučilište u Rijeci
15. Hauzer, H. (2012), Samostalna deca su srećnija, pedagoški metod Marije Montesori, Beograd: Laguna
16. Isić, U. (2010). Vršnjačka medijacija (priručnik za roditelje i nastavnike). Sarajevo: OESS.
17. Kyriacou, C. (2001), Temeljna nastavna umijeća, Zagreb: Educa,
18. Juul J. i Helle J. (2010), Od poslušnosti do odgovornosti: kompetencija u pedagoškim odnosima, Zagreb, Naklada Pelago;
19. Miljak, A. (2009), Življenje djece u vrtiću; Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima, Zagreb.

20. Maleš D. (2011), Obiteljska svakodnevnica i odgoj djeteta-nova paradigma odgojih postupaka roditelja, U: Nove paradigme ranoga odgoja, (Maleš D., ur), Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu- Zavod za Pedagogiju;
21. Maleš, D. (2012), Obitelji i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. Dijete vrtić obitelj br. 67, str. 13-15.
22. Mlinarević, V. (2004), Vrtičko okruženje usmjereno na dijete, Sarajevo: Život i škola.
23. Montessori, M., (2006), Upijajući um, Beograd: DN Centar
24. Morina, V., (2017), Odgoj i obrazovanje za razvoj u predškolskim ustanovama, Pula
25. Muminović, H. (2013), Osnovi didkatike, Sarajevo: DES doo – Sarajevo
26. Mužić, V. (1999). Uvod u metodologiju: istraživanje odgoja i obrazovanja. Zagreb: Educa.
27. Neill, S. (1991), Neverbalna komunikacija. Zagreb: Educa
28. Omerović, M. i sur. (2009), Predškolska pedagogija, Tuzla: OFFSET.
29. Pećnik, N. i Starc, B. (2010), Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece. Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb.
30. Philipps, S. (1999), Montessori pripreme za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti, Jastrebarsko: Slap.
31. Polić, M. (1993), Odgoj i svije(s)t, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
32. Prekop, I. (1995, Mali Tiranin, Zagreb: Educa).
33. Radola, M. (2016), Konstruktivno rješavanje problema, Pula.
34. Selimović, H. (2010), Učenje djece predškolske dobi, Travnik: Edukacijski fakultet.
35. Shaw, R. i Wood, S. (2009), Epidemija popustljivog odgoja, Zagreb, V.B.Z.
36. Slunjski, E. (2012), Tragovima dječjih stopa, Zagreb: Profil.
37. Stevanović, M., (2001), Predškolsko dijete za budućnost, Beograd, Tonimir.
38. Šagud, M. (2006), Odgajatelj kao refleksivni praktičar, Petrinja: Visoka učiteljska škola.
39. Šušnjara, S. (2017), Pedagoške mrvice, Sarajevo: Svjetlo riječi.
40. Tankersley, D. (2012). Koraci prema kvalitetnoj praksi (priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja). Zagreb: Pučko otvoreno učilište „Korak po Korak“.
41. Vrcelj, S. (2016), Izazovi kojima su pedagozi izloženi u savjetodavnom radu – globalizacijski kontekst i (anti)vrijednosti, Školski vjesnik vol. 65. br.1.
42. Vukasović, A. (1990.), Pedagogija, Tisak, Zagreb.
43. Zdenković, R. (2012), Odgojni stilovi roditelja, Zagreb.
44. Zlatić, I. (2018), Šta je empatija?, Zagreb.

# PRILOZI

## PROTOKOL INTERVJUA

Ime i prezime odgajatelja: \_\_\_\_\_

Spol: M Ž

Naziv predškolske ustanove: \_\_\_\_\_

Pitanja:

1. Koje uloge odgajatelja poznajete?
2. Koja je u Vašem radu najdominantija? Objasnite!
3. Poznajete li odgojnu/obrazovnu/partnersku ulogu odgajatelja? Objasnite!
4. Da li Vi u svome radu potencirate upotrebu čarobnih riječi (molim, hvala. Izvoli i oprost) kroz redovnu komunikaciju? Objasnite!
5. Smatrate li da u početnoj adaptaciji djeteta u predškolsku ustanovu uspijevate stvoriti osjećaj sigurnosti? Objasnite!
6. Da li redovno pripremate djecu na usvajanje i reprodukciju pjesmica kroz realizaciju NPP? Objasnite!
7. Da li u svojim dnevnim aktivnostima usavršavate grafomotoriku kod djece? Objasnite!
8. Da li u svom radu planirate tromjesečne roditeljske sastanke?
9. Koliko radionica za roditelje održite u jednoj školskoj godini?

## UPITNIK ZA RODITELJE

Poštovani roditelji, pred Vama je upitnik koji je anonimn i pomaže u realiziranju mog završnog rada na Filozofskom fakultetu, smjera pedagogije. Podaci će se koristiti isključivo u svrhu pisanja rada. Skala upitnika je od 1 – nikada NE ; 2 uglavnom NE; 3 - niti DA niti NE; 4 - uglavnom DA do 5 - uvijek DA. Možete birati samo jedan odgovor. Hvala na suradnji! ☺

Vaš spol:    M    Ž

Vaše godište: \_\_\_\_\_

<b>PO VAŠEM MIŠLJENJU:</b>	<b>1 - Nikada ne</b>	<b>2 - Uglavnom ne</b>	<b>3 - Niti da, niti ne</b>	<b>4 - Uglavnom</b>	<b>5 - Uvijek</b>
1. Odgajatelj redovno potiče djecu na pranje ruku prije i poslije obroka.	1	2	3	4	5
2. Odgajatelj redovno potiče djecu da prilikom ulaska i izlaska iz vrtića pozdravljaju učiteljicu i djecu.	1	2	3	4	5
3. Odgajatelj uspijeva stvoriti osjećaj sigurnosti kod djeteta pri početnoj adaptaciji u vrtiću.	1	2	3	4	5
4. Odgajatelj uči Vaše dijete da nesebično pomaže drugoj djeci u igri	1	2	3	4	5
5. Odgajatelj potencira upotrebu čarobnih riječi (molim, hvala, izvoli, izvini) kroz redovnu komunikaciju.	1	2	3	4	5
6. Odgajatelj redovno priprema dijete na usvajanje i reprodukciju pjesmica kroz realizaciju NPP (Nastavnog plana i programa)	1	2	3	4	5
7. Odgajatelj često nastoji da u dnevnim aktivnostima usavršava grafomotoriku kod djece.	1	2	3	4	5
8. Odgajatelj svaki dan ponavlja sa djecom prethodno naučeni sadržaj.	1	2	3	4	5
9. Odgajatelj planira u svome radu reprodukciju novog pojma kod djece na sedmičnom nivou.	1	2	3	4	5
10. Odgajatelj redovno priprema dijete na usvajanje i reprodukciju priča u vrtiću (kroz realizaciju NPP).	1	2	3	4	5
11. Odgajatelj u svom radu mjesečno planira informativne sastanke za roditelje.	1	2	3	4	5
12. Odgajatelj u svom radu tromjesečno planira roditeljske sastanke u vrtiću.	1	2	3	4	5
13. Odgajatelj u jednoj školskoj godini održi minimalno jednu radionicu za roditelje.	1	2	3	4	5
14. Odgajatelj po potrebi daje roditeljima pedagoške smjernice za dalji rad s djecom.	1	2	3	4	5
15. Odgajatelj planira uključivanje roditelja u aktivnosti djece kroz donošenje tematskog materijala (npr. reciklaža, materijal za određeno godišnje doba i sl.).	1	2	3	4	5

